

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

**Arbetslivs-, kultur- och samhällsinslag i
svenskundervisningen för invandrare**
En beskrivande undersökning

Polina Janson

Specialarbete, 15 hp
Svenska som andraspråk
Vt 2010
Handledare: Tore Otterup

Tackord

Jag vill tacka min handledare, Tore Otterup, för snabb, tydlig och konstruktiv handledning som har varit till stor hjälp under min uppsatsskrivning. Jag vill även tacka alla lärare och alla sfi-samordnare i Göteborg som gjorde denna studie möjlig. Sist men inte minst riktar jag ett stort tack till Johan Pettersson och till min mamma som alltid lyssnar och stöttar.

Sammandrag

Svenskundervisning för invandrare är en mångfacetterad verksamhet med många olika undervisningsinslag. Undervisningen syftar främst till att ge kursdeltagarna språkliga kunskaper och färdigheter samtidigt som det finns ett behov av arbetslivs-, kultur- och samhällsstudier inom ramen för sfi. Behovet har sin grund i språkets roll som kulturbärare samt i undervisningens kommunikativa mål som finns presenterade i styrdokumentet för sfi. Arbetslivs-, kultur- och samhällsstudier är olika vanligt förekommande i sfi-undervisningen. Vardagslivsundervisning anses vara det undervisningsinslaget som det är svårast att undervisa i. Andra former av kulturundervisning, som t.ex. statsskicks-, fin- och folkkulturfrågor, anses vara mer tillgängliga för både läraren och kursdeltagarna.

Syftet med detta arbete är att kartlägga, jämföra och analysera förekomsten av samhälls-, arbetslivs- och kulturinslag inom ramen för lärarledd undervisning i svenska för invandrare (sfi) i Göteborg. Uppsatsen är uppbyggd kring en blandad metod med både kvantitativa och kvalitativa inslag. Kartläggningen av lärarledd undervisning genomförs med hjälp av en enkätundersökning. Urvalsgruppen i undersökningen består av verksamma sfi-lärare som arbetar på 7 (av sammanlagt 8) sfi-skolor i Göteborg och omfattar sammanlagt 96 lärare av ca 130 möjliga.

Resultatet visar att de tillfrågade lärarna är medvetna om att arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisningsinslag är nödvändiga och självklara delar i sfi-undervisningen. Samtidigt visar det att de olika områdena får olika mycket uppmärksamhet och undervisas främst om med hjälp av olika undervisningsmetoder. Vardagslivsundervisningen visar sig i undersökningen vara det mest förekommande kulturundervisningsinslaget i sfi i Göteborg. I resultatet framgår det även att de praktiska tillvägagångssätten i arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisningen är mindre vanligt förekommande. Vid analysen av möjliga samband kommer det fram att det finns en möjlig korrelation mellan lärarnas ämnesundervisningserfarenhet och deras val av undervisningsmetoder i den samhällsorienterade undervisningen.

Sökord: sfi, kulturundervisning, undervisningsmetoder, samhällsinslag

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Syfte	6
3. Bakgrund	7
3.1. Svenskundervisning för invandrare, sfi	7
3.2. Styrdokument	9
3.3. Arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning	10
4. Metod	12
4.1. Blandad metod	12
4.2. Urval av informanter	13
4.3. Enkätutformning	15
4.4. Databearbetning	16
4.5. Etiska överväganden	16
4.6. Reliabilitet och validitet	17
5. Resultat	18
5.1. Bakgrundspresentation	19
5.2. Organisatoriska aspekter	21
5.3. Undervisningsfrekvens	24
5.4. Undervisningsmetoder	29
6. Analys	29
6.1. Jämförande analys	30
6.2. Eventuella samband	31
6.2.1. <i>Ålder</i>	33
6.2.2. <i>Antal poäng i svenska som andraspråk</i>	36
6.2.3. <i>Yrkeserfarenhet</i>	37
6.2.4. <i>Ämneserfarenhet</i>	39
7. Diskussion	41
8. Slutord	44
 Litteraturförteckning	 46
 Bilagor	 48
Bilaga 1: Enkät	48
Bilaga 2 Kodschema	51

Tabellförteckning

Tabell 1:	Bakgrundspresentation	20
Tabell 2:	Lärarnas syn på sfi	21
Tabell 3:	Lärarnas undervisningsutgångspunkter och samarbetsbeskrivningar	22
Tabell 4:	Resurser och undervisningstimmar	24
Tabell 5:	Undervisningsinslag: frekvensbeskrivning	26
Tabell 6:	Undervisningsmetoder: frekvensbeskrivning	28
Tabell 7:	Sambandsbeskrivning 1	34
Tabell 8:	Sambandsbeskrivning 2	35
Tabell 9:	Sambandsbeskrivning 3	38
Tabell 10:	Sambandsbeskrivning 4	40

1. Inledning

I detta arbete har jag valt att fördjupa mig i frågan om och i så fall med hjälp av vilka metoder lärarna i svenska som andraspråk väljer att presentera det svenska samhället inom ramen för undervisning i svenska för invandrare. (Sfi är förkortningen för svenskundervisning för invandrare, även kallad svenska för invandrare. I detta arbete väljer att använda mig av båda benämningarna likställt.) Anledningen till denna fördjupning är både mitt eget intresse för samhällsfrågor samt det faktum att sfi är en av de första mötesplatserna där andraspråkstalare får möta det nya svenska samhället och att detta möte bör vara av stor vikt både för en lyckad integrationsprocess samt inte minst för en framgångsrik andraspråksinlärning.

Seija Wellros går i sin artikel "Språk och kultur i undervisningen i svenska för vuxna invandrare" (2004) igenom de olika anledningarna till varför kultur- och samhällsstudier är viktiga i sfi-undervisningen.¹ Trots att hon tar avstamp i en äldre version av kursplanen för sfi (SKOLFS 2002:19) väljer jag att i detta arbete utgå från hennes artikel då även den nyare versionen av kursplanen (SKOLFS 2009:2) tar upp om inte exakt samma så liknande mål och formuleringar vilket gör att resonemanget blir lika applicerbart: inslag av kultur- och samhällsstudier är nödvändiga i andraspråksundervisningen på denna nivå. I den senaste kursplanen för sfi står det att

[e]leven ska också utveckla sin interkulturella kompetens genom att reflektera över egna kulturella erfarenheter och jämföra dem med företeelser i vardags-, samhälls- och arbetsliv i Sverige. (SKOLFS 2009:2, Utbildningens mål och karaktär)

En sådan jämförelse förutsätter en viss kunskap om vardagen, samhället och arbetslivet i Sverige. Kommunerna i Sverige är ålagda uppgiften att förse alla samhällsmedborgare med samhällsinformation (vilket i fallet med andraspråksinlärarna kan ges inom ramen för sfi-undervisning alternativt på annat sätt) (Skolverket:1). Denna uppgift inbegriper i bästa fall en del av de vardags-, samhälls- och arbetslivskunskaper som kan komma att jämföras och diskuteras inom ramen för sfi. Denna begränsning påvisar än en gång vikten av samhälls- och kulturinslag i

¹ Se mer i kapitel 3.2. Styrdokument och 3.3. Samhälls- kultur- och arbetslivsundervisningsinslag.

sfi-undervisningen samt förklarar relevansen av den av mig valda undersökningsfrågan.

Jag väljer att avgränsa min uppsats kring frågan om och i så fall med hjälp av vilka metoder lärarna i svenska som andraspråk väljer att presentera det svenska samhället i sin sfi-undervisning genom att titta på vilka sätt som sådana studier kan utformas på (vilka metoder används vid sådana studier: studiebesök, filmvisning, inslag av litteraturstudier?) samt vilka typer av samhälls- och kulturkunskap som tas upp på det viset: tar lärarna främst upp samhällsinstitutionerna, finkulturen, folkkulturen, vardagskulturen eller en blandning utav dessa (jmf. med Wellros 2004:646)? I detta arbete har jag ingen given hypotes som jag utgår ifrån utan jag vill snarare beskriva hur arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning bedrivs samt undersöka vilka faktorer som kan tänkas påverka undervisningsutförandet.

2. Syfte

Syftet med detta arbete är att kartlägga, jämföra och analysera förekomsten av samhälls-, arbetslivs- och kulturinslag inom ramen för lärarledd undervisning i svenska för invandrare (sfi) i Göteborg.

För att uppnå syftet med detta arbete har jag valt att utgå från följande frågeställningar:

- Hur vanligt förekommande är samhälls-, arbetslivs- och kulturundervisningsinslag inom ramen för sfi?
- Vilka av de av mig undersökta undervisningsmetoderna använder lärare i sfi sig främst av i sin (renodlade eller ej) samhälls-, arbetslivs- och/eller kulturundervisning?
- Vilka aspekter av samhälls-, kultur- och/eller arbetslivskunskaper finns representerade i sfi-undervisningen i förhållande till Seija Wellros kategorisering och frekvensbeskrivning (2004:646)?
- Vilka samband kan hittas mellan lärarens val av kultur-, arbetslivs- och/eller samhällsundervisning och de tillhörande undervisningsmetoder och andra bakomliggande variabler som lärarens bakgrund, organisationsutformning och lärarens syn på sfi-undervisning?

3. Bakgrund

I detta avsnitt ska jag presentera sfi som ett undervisningsområde samt beskriva de utgångspunkter som jag motiverar undersökningsfrågan med och som jag kommer att utgå ifrån i undersökningens analysarbete.

3.1. Svenskundervisning för invandrare, sfi

Svenskundervisning för invandrare växte fram under 1970-talet som en åtgärd för att underlätta för ökade flyktingströmmar till Sverige. Undervisningen bedrevs då främst i form av studiecirkel och var inte reglerad i vare sig kurs- och/eller läroplanerna. Lärarna som fick undervisa i sfi hade olika bakgrunder och olika förkunskaper då det inte fanns några rikstäckande bestämmelser för vilka kunskaper som var nödvändiga för en lärare som bedrev en sådan undervisning (Skolverket 1997:16-17). Med tiden har många lärare fått komplettera sina kunskaper med vidareutbildning vilket har lett till en stor mångfald av kunskaper, arbetsmetoder och erfarenheter bland sfi-lärarkårens medlemmar (Skolverket 1997:33-35).

Sfi har genom sin historia ofta bedrivits i samarbete med arbetsmarknaden i form av olika utbildningsutformningar; t.ex. bedrevs undervisningen i svenska för invandrare på 1970- och 1980-talet främst vid arbetsmarknadsutbildningscentrum (AMU) (Skolverket 1997:18-21). Först 1986 fastställdes sfi-undervisning som ett permanent inslag i svenska skolväsendet organiserad i kommunal regi och samma år fick denna undervisningsform en ny läroplan, läroplan för grundläggande undervisning för vuxna invandrare, Lgrund-sfi 86, som 1991 omarbetades till Lsfi-91, läroplan för svenskundervisningen för invandrare (Lindmark 2007:10-11, SÖ 1991 samt Skolverket:1). Idag beskrivs sfi på följande sätt:

Svenskundervisning för invandrare är grundläggande utbildning i svenska språket för vuxna som inte har svenska som modersmål. Svenskundervisning för invandrare är en egen skolform. [...] Sfi ska vila på grundläggande värden som uttrycks i läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf 94. (Skolverket:1)

I denna beskrivning framgår att sfi idag är en självständig skolform som har språket i fokus. Samtidigt visar denna beskrivning att sfi delar sin värdegrund med andra frivilliga skolformer, som gymnasieskolan och

vuxenutbildningen, och på det viset är en del i det svenska reglerade utbildningssystemet.

Undervisningen i svenska för invandrare genomgår kontinuerlig granskning både från statens sida, från medier, från oberoende aktörer och även till en begränsad del från forskarkåren (se t.ex. Carlson 2002:25-26, Andersson m.fl. 2006, Skolverket 1997, Hennéus 2006, Björklund & Sabuni 2008, mm.). 1989 kom Riksrevisionsverket fram till att dåvarande sfi-system hade brister på flera olika punkter: sfi hade få arbetsinriktade inslag i undervisningen alternativt få möjligheter till praktik inom ramen för utbildningen, långa utbildnings- och väntetider, kvalitets- och innehållsbrister i undervisningen, liten flexibilitet och dålig individanpassning (Skolverket 1997:23). Idag, mer än 20 år senare, diskuteras samma brister samtidigt som nya punkter, som t.ex. sfi-läromedlens politiska färgning, har tillkommit (se t.ex. Andersson m.fl. 2006, Hennéus 2006, Björklund & Sabuni 2008). Samtidigt förs ett kontinuerligt förbättringsarbete vilket har bl.a. lett till en omarbetad sfi-kursplan.²

Sfi-undervisning ingår i ”Överenskommelsen om utveckling av introduktion för flyktingar och andra invandrare” – ett samarbete mellan Myndigheten för skolutveckling, Arbetsmarknadsstyrelsen, Migrationsverket, Integrationsverket, Statens skolverk och Svenska Kommunförbundet (Skolverket:2). Syftet med samverkan är att erbjuda vuxna invandrare en effektiv introduktion i det svenska samhället med information om de olika delarna som samhället består av (Skolverket:2 samt Alexandersson & Andersson 2008). Detta samarbete tyder på att undervisningen i svenska för invandrare från myndighetssidan ses som en del i integrationsprocessen där sfi-undervisning är en men inte den enda delen i en lyckad integration. I sin sammanfattning av samarbetets verksamhet skriver Alexandersson och Andersson (2008) att huvudmålet med denna överenskommelse är att ”underlätta för den enskilde att utnyttja och utöva sina medborgerliga skyldigheter, rättigheter och möjligheter” samt även att ”underlätta för att den enskilde individen ska kunna bli självförsörjande” (Alexandersson & Andersson 2008:12). Dessa mål berör samma aspekter som har blivit uppmärksammade i forskningen kring de psykologiska och sociala svårigheterna som många invandrare upplever vid ankomsten till ett nytt land och tyder på en förståelse från myndigheternas sida för de insatser som kan vara nödvändiga att erbjuda för att överbrygga dessa svårigheter (Franzén 1984). Ett samarbete mellan de olika

² Se mer i kapitel 3.2. Styrdokument

verksamheterna förväntas ge invandraren större möjlighet att uppnå dessa mål och sfi anses vara en av grundpelarna i samarbetet. (Skolverket:2).

3.2. Styrdokument

Som det nämndes tidigare är sfi en form av språkundervisning som har sitt syfte och sina mål presenterade i kursplanen för sfi (SKOLFS 2009:2). Denna kursplan trädde i kraft 1 januari 2009 och skiljer sig från den tidigare kursplanen främst i fråga om språkets ställning i undervisningen: tidigare har sfi varit en integrerad språk- och samhällsundervisning med uttalad fokus på både språkliga färdigheter och kunskaper om samhälls-, kultur- och arbetslivet. Idag är sfi en form av renodlad språkundervisning som syftar till att ge goda språkliga kunskaper som i sin tur ska underlätta integrationen i det svenska samhället. I kursplanen står det att "[u]tbildningen ska ge språkliga redskap för kommunikation och aktivt deltagande i vardags-, samhälls- och arbetsliv" (SKOLFS 2009:2 Utbildningens syfte). Med andra ord har sfi ändrat sin inriktning från att vara en undervisning i det svenska språket och om det svenska samhället till att vara språkundervisande där språket ses som en brygga till det svenska samhället (Carlson 2005:91).

Svenskundervisningen för invandrare syftar förutom till att ge goda språkkunskaper även till att utveckla deltagarnas "interkulturella kompetens genom att reflektera över [deras] egna kulturella erfarenheter och jämföra dem med företeelser i vardags-, samhälls- och arbetsliv i Sverige" (SKOLFS 2009:2 Utbildningens mål och karaktär). Detta innebär att undervisningen skall ge deltagarna möjlighet att reflektera och jämföra samhälls-, kultur- och arbetsliv och förutsätter även att deltagarna har kunskaper om dessa sfärer som är nödvändiga för en sådan jämförelse. Deltagarna i sfi-undervisningen är ofta nykomna i landet och har liten eller begränsad kunskap om samhälls-, kultur- och/eller arbetslivsförhållanden i Sverige vilket förutsätter att de kan behöva få ytterligare information och kunskap om dessa. Det är ålagt kommunen att ansvara för samhällsinformation till den nykomne (Skolverket:1). Samtidigt ser denna information olika ut i olika kommuner då kommunerna kan välja att organisera den på olika sätt. Dessutom preciseras det inte vad som är samhällsinformation mer än att den skall handla om samhälle, kultur och arbetsliv (Skolverket:1). Med hänsyn tagen till dessa förhållanden och till formuleringen i kursplanen drar jag slutsatsen att svenskundervisningen för invandrare bör innehålla

en del samhälls-, kultur- och arbetslivsundervisning som ett komplement till språkundervisningen som är huvudsyftet med sfi.

Om man tittar närmare på de olika målen som deltagarna skall uppnå efter avslutade sfi-studier framgår det att de olika språkfärdigheterna som studierna syftar till är av kommunikativ natur – utbildningen skall förbereda deltagaren inför ett aktivt samhälls- och arbetsliv i Sverige (SKOLFS 2009:2, Utbildningens mål och karaktär). Även detta innebär att t.ex. vokabulären skall anpassas till olika situationer och vokabulärläring skall innehålla ord från olika sfärer. Att lära sig ett nytt ord om ett fenomen som är främmande bör därmed innehålla inte bara den morfologiska, fonetiska och syntaxiska informationen utan även information om vad ordet i fråga betyder i en svensk kontext: t.ex. har den svenska kungen en annan roll i vårt samhälle än många andra kungar i sina respektive länder vilket bör förklaras om kursdeltagaren skall ha möjlighet att förstå ordets faktiska innebörd, ordets pragmatik (Wellros 2004:647-648). De i kursplanen uppställda målen kräver därmed kultur-, samhälls- och arbetslivsundervisningsinslag för att kunna bli uppnådda.

3.3. Arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning

I detta arbete har jag valt att utgå från Seija Wellros artikel ”Språk och kultur i undervisningen i svenska för vuxna invandrare” (2004) som behandlar vikten av inslag av samhälls- och kulturundervisning i sfi. Hon skriver t.ex. att ”[g]oda språkliga färdigheter innefattar bl.a. en god behärskning av komplexa sociokulturella koder” (Wellros 2004:646, jmf. med Lightbown 2000:450). Hyltenstam (1993) betonar också vikten av att undervisa om dessa och påpekar att få vuxna invandrare har tillgång till ett socialt umgänge där dessa koder kan läras. De riskerar även att bli missförstådda på grund av att de kulturella och samhällsliga skillnader som finns mellan hem- och mållandet kan försvåra språkinläringen och i längden även integreringen. Detta kan åtgärdas med hjälp av riktad samhälls- och kulturundervisning (Wellros 2004:659-661).

Wellros påpekar i sitt fortsatta resonemang att olika delar inom ämnesområdet kultur och samhälle är olika synliga för andraspråksinläraren och behöver därmed olika mycket uppmärksamhet från lärarens sida (2004:646-647). Med det menar hon att samhälls- och kulturstudier kan delas upp i fyra olika grupper där samhällsinstitutionerna och samhällsuppbyggnaden, av mig sammanfattade under *statsskick*, brukar vara lättast att undervisa om och

få eleverna att öka sina kunskaper kring. Den s.k. *finkulturen* som inbegriper litteratur, musik, teater, film och konst är enligt Wellros även den ett både uppmärksammat och för andraspråksinlärarna lätt tillgängligt område att få undervisning om. Samma gäller även *sedkulturen* som inbegriper information kring de olika nationella högtider och seder som finns i landet och som jag väljer att benämna som *folkkultur* då jag anser att *folk* ger en bredare innehållsmöjlighet (Wellros 2004:645-647). Det området som kan vara svårt att för andraspråksinläraren få inblick och undervisning i är *vardagskulturen* som beskrivs som

de oskrivna regler, underförstådda förväntningar, dolda normer och deras underliggande värderingar som eleverna dagligen möter och utifrån vilka de själva ständigt bedöms. (Wellros 2004:646)

Dessa indelningar täcker, enligt Wellros (2004), hela samhälls- och kulturspektrumet som är nödvändig i sfi-undervisningen. Arbetslivsundervisningen berörs indirekt i de olika kategorierna då arbetslivskunskaper innehåller allt från kännedom om de olika myndigheterna och deras regelverk (statsskick), information kring högtidernas påverkan på arbetslivet och regelverk i samband med dessa (statsskick och folkkultur) samt de oskrivna regler och bestämmelser som man bör följa vid anställningsintervjuer och på arbetsplatser (vardagskultur). Samtidigt behandlas arbetslivskunskaper i begränsad grad i sfi-forskningen även om dessa anses vara viktiga för en lyckad integrering (Wellros, 2004).

I det praktiska arbetet med dessa områden utgör undervisningen i ordens pragmatik, dvs. ”de situations- och relationsberoende oskrivna regler som styr språkanvändningen” (Wellros 2004:647, Wellros 2004:655-657) ett möjligt sätt för läraren att beröra de ovannämnda områdena på (se mer i Wellros 1993:33-48). Samtidigt påpekas det att en sådan undervisning ändå kräver mer inriktade temainslag om de olika kulturtyperna och samhälls- och kulturaspekterna (Wellros 2004:649). Diskussioner om och jämförelser mellan olika kulturella och samhällsliga regelsystem kan ge sfi-deltagarna och läraren möjligheter att synliggöra de osynliga samhälls- och kulturfenomen som annars kan vara svåra att uppmärksamma samtidigt som dessa ger ytterligare tillfällen att praktisera språket vilket är undervisningens främsta syfte (Wellros 2004: 650-652). Sammanfattningsvis menar Wellros att de olika undervisningsaspekterna och metoderna kan och bör kombineras med varandra för en framgångsrik arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning (Wellros 2004).

4. Metod

I detta avsnitt beskrivs och formuleras metoden som jag har valt att använda mig av för att uppnå syftet med denna undersökning.

4.1. Blandad metod

Jag har valt att använda mig både av kvantitativa och kvalitativa metoder (Trost 2001:16-23) i detta arbete då jag anser att de olika delsyften som jag utgår ifrån inte kan uppnås med hjälp av en och samma metod.

De två första frågeställningarna som finns presenterade i syftesbeskrivningen³ går ut på att kartlägga frekvensen av intresse/ointresse kring den av mig valda frågan samt förekomsten av olika tillämpningsmetoder i undervisningen. Dessa frågeställningar kan uppnås med hjälp av den kvantitativa metoden: dvs. genom att samla in data för att senare mäta de. I den kvantitativa delen av mitt arbete har jag valt att använda mig av enkätundersökningar (Trost 2001). Enkätundersökningen i det här fallet är en typ av informantfrågeundersökning (Esaiasson, m.fl. 2007:257-281) där lärarna som undervisar i sfi är informanterna och svaren på frågorna i enkäterna är den insamlade datan.

De två sista frågeställningarna har andra fokus vilket även kräver andra tillvägagångssätt. Den tredje frågan är av jämförande och kartläggande karaktär; här använder jag mig av jämförande analys där det av mig framtagna resultatet om de olika metoderna som lärarna i sfi använder sig av i sin undervisning skall jämföras med en annan presenterad kategorisering (se Wellros 2004:646). En sådan analys är ett exempel på ett kvalitativt tillvägagångssätt: datan som tidigare mättes skall nu analyseras och jämföras (Trost 1994:16-23 samt Esaiasson, m.fl. 2007:237-243).

Även den sista forskningsfrågan kan besvaras med hjälp av kvalitativ metod då uppgiften även här går ut på att söka mönster och samband vilket är några utav de utmärkande dragen i kvalitativa studier (Trost 2001:16-23). Samtidigt använder jag mig av statistikprogrammet

³ Se mer i kapitel 2. Syfte.

Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) i sambandsframställningen. Ett sådant arbete ligger i gränslandet mellan den kvalitativa och den kvantitativa metoden då jag använder mig av mätbar data i sambandsanalysen. (Omkodningen som genomfördes inför arbetet med möjliga samband finns presenterad i Bilaga 2.) Samtidigt anser jag den vara främst kvalitativ då det inte är procenttalen som jag främst intresserar mig för utan mönstren och korrelationerna.

4.2. Urval av informanter

I denna undersökning har jag en given informantgrupp då jag är intresserad av sfi-lärarnas val av metod i arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisningen samt de bakgrundsfaktorer som kan tänkas påverka undervisningsgenomförandet: lärare i sfi är den grupp som jag riktar min fokus på och det är också den grupp som jag begränsar mitt urval till. Samtidigt kan jag, av praktiska skäl, inte undersöka vad alla lärare som undervisar i sfi anser och gör vilket tvingar mig att begränsa min studie ytterligare. Då jag i slutändan är intresserad av att titta på om det finns samband mellan lärarnas intresse samt de olika aspekter av kultur-, samhälls- och arbetslivskunskaper som dessa lärare tar upp i sin undervisning anser jag att ett urval begränsat till lärarna i sfi i Göteborg kan ge mig tillräckligt med data för att kunna dra vissa slutsatser och söka samband samtidigt som denna begränsning gör informantgruppen till en grupp med ett hanterbart antal deltagare. I detta arbete använder jag mig med andra ord av ett strategiskt urval (Trost 1994:31) med ett relativt stort antal deltagare begränsat till ett geografiskt område, dvs. Göteborg. Den geografiska begränsningen har kommit till av praktiska skäl då jag bor och verkar i Göteborg och därmed har enklare att få tillgång till informanter i denna stad (Esaiasson m.fl. 2007:176).

Urvalsgenomförandearbetet delade jag upp i flera steg: steg ett går ut på att kartlägga vilka skolor/verksamheter som bedriver sfi-undervisning i Göteborg. Denna kartläggning har jag genomfört genom att söka information på Internet (med hjälp av Google (www.google.se), sökord sfi + Göteborg). Resultatet av denna sökning har visat på att det idag finns 8 olika uppdragstagare som bedriver undervisning i svenska för invandrare åt Vuxenutbildningen i Göteborg (Göteborgs Stad). Bland dessa 8 skolor finns en skola som riktar sin undervisning till personer med syn- och/eller hörselnedsättning. Jag har valt bort denna då jag anser att skolans speciella inriktning gör att dess verksamhet inte är helt relevant för min begränsade undersökning.

Som steg två kontaktade jag de 7 resterande skolorna, presenterade min undersökning och bokade in tillfällena då jag kunde träffa lärarna i grupper för att både dela ut, vara med under ifyllandet och vid inlämningen av enkäterna för att på det viset minimera bortfallet samt kunna finnas till hands vid eventuella frågor. 4 av 7 skolorna hade möjlighet att arrangera enkätundersökningen på det sätt jag önskade. Lärarna på de 3 resterande skolorna fick enkäterna tillsammans med en muntlig och skriftlig instruktion av sina respektive rektorer/samordnare samt ca 1 vecka till sitt förfogande för enkätifyllande och inlämning. Alla medverkande lärare fick dessutom veta att de kommer att kunna ta del av arbetet så fort det är klart.

Materialet som jag på det här viset samlade in resulterade i 96 st. enkätsvar från 96 lärare på de 7 olika skolorna. Uppskattningsvis blev det totala bortfallet ca 34 lärare av sammanlagt ca 130. Det är svårt att ge exakta siffror på bortfallet då det inte har gått att ta fram information om det totala lärarantalet som undervisar i sfi i Göteborg. Anledningen till detta är att många skolor har fler arbetande lärare än vad det finns tjänster samt att dessa lärare har olika former av anställning vilket gör att det blir svårt att få en enhetlig bild av antalet. Den sammanlagda siffran som jag utgår ifrån i detta arbete är en beräkning som baserar sig på de olika rektorernas/samordnarnas uttalade uppfattning.

Procentredovisningen som jag använder mig av i detta arbete baserar sig på den totalt insamlade datan där 1 person som har svarat på 1 enkät motsvarar 1,04 %. Ca 30 % av de svarande lärarna motsvarar då 31 personer. Andra procenttal finns presenterade och beskrivna i avsnittet som handlar om sambandsanalysen.⁴ I detta arbete har jag ambitionen att kartlägga frekvensen i förekomsten av utvalda undervisningsmetoder för att senare analysera dessa resultat i relation till Wellros teorier (2004) och i relation till andra variabler. En sådan kartläggning är inte generaliserande utan snarare beskrivande då den beskriver den av mig valda delen av sfi. Resultatet som presenteras i detta arbete ska därmed uppfattas som en beskrivning med reservation för de ca 26 % av det sammanlagda sfi-läroantalet som uppskattningsvis undervisar i Göteborg och som inte är representerade i detta arbete. Denna reservation försvagar mina möjligheter att dra slutsatser samtidigt som jag anser bortfallet vara tillräckligt litet för att det ska gå att dra slutsatser med en viss giltighet.

⁴ Se kap. 6.2. Eventuella samband

4.3. Enkätutformningen

Enkätfrågorna som jag valde att utgå ifrån i detta arbete består av strukturerade sakfrågor med givna svarsalternativ (Trost 2001:56-57, 63-65).⁵ Jag valde att använda mig av fasta svarsalternativ då det, med hänsyn tagen till informantantalet samt till arbetets begränsade ram, skulle underlätta kartlägnings- och tolkningsarbetet samtidigt som jag skulle kunna komma fram till det av mig efterfrågade resultatet. Enkätfrågorna är uppdelade i 3 delar: bakgrundsfrågor, organisationsfrågor och metodfrågor. Bakgrundsfrågorna har till syfte att ta reda på bakgrundsvariablerna som lärarnas ålder, kön, utbildning, mm. samt kartlägga de tillfrågade lärarnas syn på sfi-undervisning. Organisationsfrågorna berör organisatoriska bakgrundsvariabler som kan tänkas påverka lärarnas metodval. Tanken med metodfrågorna är att kartlägga frekvensen av de undervisningsaspekter som berör samhälls-, kultur- och arbetslivsundervisning samt kartlägga lärarnas utgångspunkt i en sådan undervisning. Frågorna i enkäten är utformade som påståenden som lärarna får ta ställning till genom att kryssa i något utav alternativen alternativt genom att rangordna svarsalternativen med siffror. I enkätarbetningen använde jag mig av en pilotstudie där jag presenterade det första enkätutkastet för en lärare som undervisar i sfi i en mindre stad i Västra Götaland. Läraren besvarade enkäten och gav konstruktiva synpunkter på förbättringar och förändringar samt förslag på metoder som kan användas vid kultur-, arbetslivs- och samhällsundervisningen. Med utgångspunkt i pilotinformantens förslag samt min egen erfarenhet av andraspråksundervisning valde jag att undersöka förekomsten av vissa undervisningsmetoder som berör de av mig undersökta områden. Jag är medveten om att metodurvalet inte är heltäckande då det troligtvis finns en större variation av undervisningsmetoder som berör arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning men jag anser de av mig valda metoderna vara representativa och vanliga i den typen av undervisning som jag i det här arbetet ämnar undersöka.

⁵ Enkäten finns att läsa i Bilaga 1

4.4. Databearbetning

I bearbetningen av enkätaterialet använde jag mig av statistikprogrammet SPSS som är ett analysverktyg som används inom samhällsvetenskaperna och humaniora. Databearbetningen började med en informationskodning där alla möjliga svarsalternativ på varje given fråga omkodades till siffror för att kunna hanteras av statistikprogrammet. Kodningen finns presenterad i kodschemat (Bilaga 1). Två valda delar av materialet (enkät nr. 11-19 och enkät nr. 61-70) kodades om och fördes in i systemet vid två skilda tillfällen som en kontrollåtgärd för att kontrollera, och om så behövs, höja studiens reliabilitet.⁶

Arbetet fortsatte med variabelsammanslagningen (i de fall som jag ansåg det behövas) samt framställningen av frekvensbeskrivningar och variabelsamband delar av vilka är presenterade i kapitel 5. Resultat.

4.5. Etiska överväganden

Vid urvals- och undersökningsgenomförandet fick jag ta ställning till olika frågor som rör forskningsetiken och informanternas roll i arbetet. Några sådana frågor har handlat om informanternas offentlighet samt frågan om frivillighet i undersökningsdeltagandet. Är det i undersökningen viktigt att föra fram vilka som svarade på vilket sätt? I denna uppsats anser jag det inte vara fallet då jag inte är intresserad av lärarnas personliga uppfattningar och åsikter utan snarare vill få en så objektiv bild av verksamheten som det bara är möjligt. I arbetet har jag numrerat enkäterna för att kontrollera bortfallet och vet i och med det vilka enkäter som lämnades in på vilken skola men inte till vilka lärare. De tillfrågade lärarna fick svara på enkäterna utan att behöva delge mig varken sina namn eller andra kontaktuppgifter och de frågor som rörde lärarnas bakgrund anser jag vara tillräckligt allmänna för att inte uppfattas som känsliga. Dessutom har jag i samband med enkätutdelningen informerat lärarna om att deltagandet är frivilligt, anonymt och kan avbrytas när som helst på informantens initiativ. Detta har fört med sig att några av de tillfrågade lärarna valde att hoppa över vissa frågor i enkäten eller valt att från början inte vara med i undersökningen i brist, enligt deras egen utsago, på tid eller koncentration vilket har ökat bortfallet på vissa frågor och skapat vissa

⁶ Se mer i kapitel 4.6. Reliabilitet och validitet

svårigheter i mitt undersökningsarbete. Dessa svårigheter anser jag vara en naturlig del i forskningsarbetet och en konsekvens av ett forskningsetiskt ställningstagande.

Min egen roll i arbetet, vid datainsamlingen och databearbetningen, överväganden kring de av mig ställda frågorna, ordvalet i enkäten och informantbemötandet samt valet av att dela med mig av arbetet till undersökningsslagarna i och med arbetets slutförande har varit andra frågor som jag etiskt fick bearbeta och ta ställning till inom ramen för denna uppsats.

4.6. Reliabilitet och validitet

I datasamlingsarbetet fick jag använda mig av två olika insamlingsmetoder där de tillfrågade lärarna på 4 av de 7 kontaktade skolorna fick fylla i enkäterna i grupp med mig närvarande samtidigt som de resterade lärarna på de 3 resterande skolorna fick fylla i enkäterna under en längre tid med hjälp av en skriftlig instruktion och möjlighet att kontakta mig vid behov (en möjlighet som inte utnyttjades). Variationen i insamlingsmetoden kan ha påverkat resultatet och har tydligt gjort det i fråga om rangordningspåståenden där bortfallet har varit större bland lärarna som svarade enskilt utan mig närvarande i jämförelse med lärarna som svarade i grupp med möjlighet att ställa frågor till mig. Den låga standardiseringen i fråga om insamlingssituationen (Trost 2001:55-59) har därmed påverkat bortfallsfrekvensen och har troligtvis sänkt undersökningens reliabilitet. Samtidigt är standardiseringsgraden i fråga om val av påståenden och enkätens utformning hög, vilket höjer undersökningens precision (Trost 2001:60) och i sin tur reliabiliteten.

Andra aspekter som kan ha påverkat reliabiliteten är tidsbegränsningen som gjorde att jag inte har haft möjlighet att dubbelkoda all information alternativt låta någon annan koda delar av den insamlade datan för att kontrollera att kodningen och databearbetningen har gått rätt till. Jag har försökt minimera felfrekvensen genom att själv koda om valda delar av den insamlade datan men är medveten om att undersökningens objektivitet (Trost 2001:60) är låg vilket även sänker undersökningens reliabilitet.

Min sammanfattade uppfattning om arbetets reliabilitet är att den är något ojämn samtidigt som jag inte anser detta vara ett större problem med hänsyn tagen till undersökningens karaktär. Hög reliabilitet är nödvändig i renodlade kvantitativa studier (Trost 2001:60-61) vilket

denna undersökning inte är. Samtidigt har jag försökt höja reliabiliteten i de avseenden där jag ansåg detta vara av vikt men är medveten om att det inte alltid har gått.

Frågan om validitet i ett vetenskapligt arbete handlar om att i undersökningen faktiskt mäta det som man anser att mäta (Trost 2001:61-62) vilket i denna uppsats innebär att påståendena som jag valde att utgå ifrån i enkäten kan besvaras på ett sätt som besvarar de övergripande syftesfrågorna som jag ämnar undersöka. För att höja arbetets validitet har jag i undersökningen medvetet arbetat med att formulera påståenden på ett sätt som inte skall kunna misstolkas. I enkätformuleringarna undvek jag negationer, värdeladdade och/eller krångliga ord och försökt anpassa språket till urvalsgruppen (Trost 2001:78-89). Enkätutformningen i sin helhet anser jag ha god validitet med undantag för påståenden rörande lärarnas syn på sfi samt deras inställning till påståenden om antalet undervisningstimmar och resurstillgången. Dessa påståenden blev olämpligt formulerade vilket försvårade både enkätifyllandet och resultatolkningen. De resultat som har kunnat insamlas kring dessa påståenden har jag i resultatredovisningen valt att helt eller delvis bortse ifrån alternativt tolka med en viss reservation.

Sammanfattningsvis anser jag att validiteten i arbetet i sin helhet är hög även om det finns undantag som jag har försökt ta hänsyn till.

5. Resultat

Resultatredovisningen i detta arbete utgår från de två kvantitativa frågeställningar som finns presenterade i syftesbeskrivningen⁷ samt en inledande del där jag presenterar de tillfrågade lärarnas bakgrundsinformation samt de organisatoriska aspekter som påverkar arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisningen som har framkommit i undersökningen.

5.1. Bakgrundspresentation

Enkätundersökningen har visat att majoriteten av de tillfrågade lärarna som undervisar i sfi i Göteborg är kvinnor (78 % som motsvarar 75 kvinnor och 22 % som motsvarar 21 män) vilket tyder på att även om

⁷ Se mer i kapitel 2. Syfte.

alla möjliga lärare som undervisar i sfi i Göteborg skulle bli tillfrågade så skulle kvinnorna dominera även om alla de idag inte tillfrågade lärarna visade sig vara män. ($140 - 75 = 65$ -> ett möjligt högsta antal manliga lärare i sfi i Göteborg.) Utifrån denna undersökning kan jag se att ca 37 % av lärarna är äldre än 50 år gamla, ca 30 % är i åldern 30-40 år, 21 % är i 40-50 års ålder och resterande 12 % är mellan 20 och 30 år gamla. Ca 81 % av de tillfrågade lärarna har en lärarutbildning från Sverige, ca 8 % har en lärarutbildning från ett annat land (varav 1 lärare, ca 1 %, har lärarexamen från både Sverige och ett annat land och 1 lärare, ca 1 %, lämnade inget svar vare sig på frågan om svensk eller utländsk lärarutbildning). De resterande ca 11 % som motsvarar 11 lärare har ingen lärarutbildning. Ca 89 % av alla tillfrågade lärare har angett att de har utbildning i svenska som andraspråk: av dessa har ca 43 % mellan 30 och 60 hp i ämnet, ca 28 % har 1 till 15 hp, ca 16 % har 60 till 90 hp och ca 2 % har mer än 90 hp. Ca 10 % av de tillfrågade lärarna angav av de inte har tagit några poäng i svenska som andraspråk. Den resterande ca 1 % lämnade inget svar på denna fråga. Ca 38 % av de tillfrågade lärarna har arbetat som lärare i mer än 15 år, ca 32 % har arbetat i 5 till 15 år, ca 29 % har arbetat i 1 till 5 år och 1 lärare som motsvarar ca 1 % har mindre än ett års erfarenhet. Den sammanlagda lärarefarenheten är längre än den sammanlagda erfarenheten av undervisning i sfi där ca 46 % har undervisat i ämnet i 1 till 5 år, ca 24 % har undervisat i sfi i 5 till 15 år, ca 23 % har undervisat i sfi i mer än 15 år och ca 7 % har mindre än 1 års sfi-undervisningserfarenhet. Ca 26 % av de tillfrågade lärarna omfattar nivå A, B, C och D i sin undervisning. Ca 25 % av lärarna undervisar på nivå C, D samt ytterligare ett nivåsteg (A, B, eller SasG). Ca 16 % undervisar på nivå AB+ (nivå A, B samt C, D eller SasG). De resterande lärarna har andra nivåkombinationer varav ca 7 % undervisar på alla nivåer som finns representerade på deras respektive skolor. Den sammanfattade presentationen av de tillfrågade lärarnas bakgrund finns att läsa i tabell 1. Bakgrundspresentation. Datan i tabellen är presenterad både i procenttal och i det faktiska lärarantalet.

I kartläggningen av lärarnas syn på sfi-undervisning framgick det

Tabell 1. Bakgrundspresentation

	Läro- antalet i siffror	Läro- antalet i procent		Läro- antalet i siffror	Läro- antalet i procent
Könsfördelning			Åldersfördelning		
Kvinna	75	78	20-30	11	11
Man	21	22	30-40	29	30
			40-50	20	21
			> 50	36	38
Läro- utbildning från Sverige			Läro- utbildning från utlandet		
ja	78	81	ja	8	8
nej	17	18	nej	78	82
ej svar	1	1	ej svar	10	10
Yrkeserfarenhet			Ämneserfarenhet		
<1 år	1	1	<1 år	7	7
1-5 år	28	29	1-5 år	44	46
5-10 år	31	32	5-10 år	23	24
>15 år	36	38	>15 år	22	23
SVA-utbildning			Undervisningsnivå		
ja	86	90	AB	3	3
nej	10	10	CD	12	13
			AB+	15	16
Högskolepoäng (hp) i SVA			CD+	24	25
1-30 hp	27	28	BC	4	4
30-60 hp	41	43	alla	7	7
60-90 hp	15	16	ABCD	25	26
>90 hp	2	2	annat	5	5
ej svar	3	3	ej svar	1	1
ej applicerbart	8	8			
Totalt	96	100		96	100

Tabell 2. Lärarnas syn på sfi

	Främst	Minst	Ej svar	Totalt
De tillfrågade lärarna anser sfi vara				
ett språkämne	92	1	2	100
ett tvärvetenskapligt ämne	65	13	1	100
ett integrationsämne	23	42	11	100

att ca 92 % av de tillfrågade lärarna anser sfi vara främst språkundervisande. Ca 65 % anser att sfi är ett tvärvetenskapligt ämne med både kulturella och språkliga inslag. Ca 23 % valde att beskriva sfi som ett integrationsverktyg vilket visar att den synen på sfi är minst vanlig bland de tillfrågade lärarna. Med hänsyn tagen till frågeställningens utformning är det svårt att procentuellt rangordna svaren då många lärare valde att beskriva sin syn på sfi-undervisningen genom att hålla med om att den har både språket, det tvärkulturella och även integrationstanken i fokus. Samtidigt tyder resultatet på att synen på sfi som ett språkämne är den som dominerar bland de tillfrågade lärarna i sfi i Göteborg. Det sammanfattade resultatet från denna del av undersökningen finns presenterad i tabell 2. Lärarnas syn på sfi.

5.2. Organisatoriska aspekter

I undersökningen framgick det att de två största grupperna bland de tillfrågade lärarna planerar och genomför sin undervisning självständigt (ca 36 %) alternativt tillsammans med andra lärare i sfi (ca 31 %). Ca 7 % bedriver undervisningen i samarbete med andra, ej sfi-lärare och de resterande ca 7 % utgår från andra typer av samarbete. Bortfallet i denna fråga ligger på ca 19 % vilket försvårar resultattolkningen. Samtidigt kan man utifrån resultatet dra slutsatsen att självständigt arbete samt samarbete med andra lärare i sfi är starkt representativa för undervisningsplaneringen och genomförandet. De minst representerade utgångspunkten i undervisningsplaneringen och genomförandet visar sig enligt de sammanfattade svaren vara samarbete med andra myndigheter (ca 18 %) samt samarbete med andra, ej sfi, lärare (ca 17 %). Bortfallet på denna fråga är ca 37 % vilket gör att jag väljer att i detta arbete bortse från det ovan presenterade resultatet för

**Tabell 3. Lärarnas undervisningsutgångspunkter och
samarbetsbeskrivningar**

	Läraranta i i procent		Läraranta i i procent
Planerar och genomför undervisningen, främst		Utgår i sin undervisning främst från	
självständigt	36	kursdeltagarnas egna frågor	26
i samarbete med andra sfi- lärare	31	sin egen planering	14
i samarbete med andra (ej sfi) lärare	7	omgivningen (medier, mm.)	4
i samarbete med andra myndigheter	2	arbetslagets gemensamma planering	5
i samarbete med arbetslivet	2	olika från gång till gång	14
i andra typen av samarbete	3	läromedlet	10
ej svar	19	ej svar	27
Totalt	100	Totalt	100
Planerar och genomför undervisningen, minst		Utgår i sin undervisning minst från	
självständigt	10	kursdeltagarnas egna frågor	5
i samarbete med andra sfi- lärare	3	sin egen planering	5
i samarbete med andra (ej sfi) lärare	17	omgivningen (medier, mm.)	9
i samarbete med andra myndigheter	18	arbetslagets gemensamma planering	17
i samarbete med arbetslivet	4	olika från gång till gång	15
i andra typen av samarbete	11	läromedlet	24
ej svar	37	ej svar	25
Totalt	100	Totalt	100

dem undervisningsgenomföranden som lärarna anser sig organisera sin undervisning minst utifrån.

På frågan om vad lärarna främst utgår ifrån i sin arbetslivs-, kultur- och samhällslivsundervisning svarade ca 26 % att de utgår ifrån kursdeltagarnas egna frågor, ca 14 % utgår från sin egen planering samtidigt som ytterligare ca 14 % varierar utgångspunkten från gång till gång. Bortfallet på denna fråga är ca 27 % vilket försvårar tolkningen av resultatet. På den motsatta frågan om vilka faktorer som lärare utgår

minst ifrån svarade ca 24 % att de utgår minst ifrån läromedlet, ca 17 % angav arbetslagets gemensamma planering som den minst närvarande påverkningsaspekten samt ca 14 % ansåg att svarsalternativet ”olika från gång till gång” var det alternativet som passade sämst in på beskrivningen av deras val av utgångspunkten. Bortfallet bland svaren på denna fråga är ca 25 %. Det i kombination med svarsfrekvensen på alternativet ”olika från gång till gång” gör att det blir svårt att dra några bestämda slutsatser från resultaten på dessa två organisationsfrågor. Jag väljer att i detta arbete tolka resultaten som en indikation på de utgångspunkter som de tillfrågade lärarna anser sig ha snarare än som en faktisk lägesbeskrivning.

De sammanfattade resultaten för de fyra ovan presenterade frågorna finns att läsa i tabell 3: Lärarnas undervisningsutgångspunkter och samarbetsbeskrivningar.

I denna resultatredovisning väljer jag att bortse från resultatet på frågan om uppfattningen om antalet undervisningstimmar som de tillfrågade lärarna anser sig ha. Svarsalternativen ger små indikationer om lärarnas inställning på denna punkt då ca 38 % av de alla tillfrågade lärarna anser att beskrivningen ”få undervisningstimmar” stämmer överens med deras uppfattade verklighet samtidigt som lika många anser att beskrivningen inte stämmer överens med den. Bortfallet på ca 4 % har ingen avgörande inverkan på svaret men ger inte hellre något stöd åt något av alternativen. Resultatet från ställningstagandet till påstående om många undervisningstimmar ger en tydligare indikation på lärarnas uppfattningar (ca 23 % anser att påståendet stämmer och ca 42 % anser att det inte gör det) samtidigt som bortfallet på ca 11 % gör att svaret blir mindre tydligt. Dessa faktorer gör att resultatet inte kommer att användas i en vidare analys i detta arbete.

I sina ställningstaganden till påståendet om resurstillgången anser ca 66 % av de tillfrågade lärarna sig ha för lite resurser vilket stärks av svaren kring påstående om mycket resurser där ca 63 % anser att påståendet inte stämmer överens med deras uppfattning i resursfrågan. Även här är bortfallet med sina ca 3 % respektive ca 11 % närvarande samtidigt som resultatet är mer tydligt och sammanfattas i detta arbete med att majoriteten av de tillfrågade lärarna anser sig ha lite resurser i sin undervisning.

Det sammanfattade resultatet på frågan om lärarnas uppfattning kring antalet undervisningstimmar samt resurstillgången finns presenterad i tabell 4: Resurser och undervisningstimmar. Siffrorna i tabellen motsvarar det antal lärare avrundade till procenttal som anser

Tabell 4. Resurser och undervisningstimmar

	Stämmer	Stämmer inte	Ej svar
De tillfrågade lärarna anser sig ha			
få undervisningstimmar	38	38	4
många undervisningstimmar	23	42	11
lite resurser	66	9	3
mycket resurser	6	63	11

att påståenden som de fick ta ställning till stämmer alternativt stämmer inte.

5.3. Undervisningsfrekvens

I enkäterna undersökte jag frekvensen av finkultur-, statskicks-, arbetslivs- och vardagslivsundervisningsinslag genom att låta lärarna besvara frågor om hur ofta de använder sig av olika, av mig valda, metoder samt hur ofta de ger de studerande möjlighet att diskutera skillnader och likheter mellan olika regelsystem i olika avseenden. Resultatet från denna undersökningsdel har visat att ca 75 % av lärarna minst 1 gång i veckan låter de studerande diskutera likheter och olikheter i hemländernas och Sveriges regelsystem beträffande vardagslivsföreteelser, ca 18 % ger kursdeltagarna den möjligheten minst 1 gång i månaden samtidigt som de resterande ca 7 % ger den möjligheten mer sällan eller aldrig. Förutom att ge möjlighet till diskussioner och jämförelser kan lärarna bedriva vardagslivsundervisning med hjälp av praktiska undervisningsinslag som besök på olika publika mötesplatser där de studerande kan både uppleva och diskutera dessa likheter och skillnader i möte med andra målspråkstalare alternativt skol- och/eller klassrumsbesök av svensktalande personer som kan bidra till likvärdiga undervisningsmöjligheter. Ca 13 % av de tillfrågade lärarna ger kursdeltagarna möjlighet att inom ramen för sfi-undervisning minst 1 gång i veckan möta svensktalande personer i skolan/klassrummet och/eller utanför skolans väggar som en del av den bedrivna undervisningen, ca 17 % av lärarna anordnar sådana mötesmöjligheter minst en gång i månaden och ca 25 % ger de studerande den möjligheten minst en gång i kvartalet. De resterande lärarna använder

sig av dessa undervisningsmetoder mer sällan eller aldrig. Ca 29 % av alla tillfrågade lärare erbjuder både diskussionsmöjligheter och tillfällen att praktisera och observera det svenska vardagslivet minst 1 gång i månaden eller oftare. Samtidigt erbjuder ca 3 % av de tillfrågade lärarna sådana möjligheter mer sällan än 1 gång per termin alternativt aldrig. Utifrån denna resultatredovisning framgår det att majoriteten av lärarna arbetar med vardagslivsfrågor på daglig basis även om de mer teoretiska diskussionerna verkar dominera undervisningen framför de mer praktiska vardagslivsundervisningsinslagen.

Kursdeltagarna i sfi-undervisningen har enligt ca 37 % av de tillfrågade lärarna möjlighet att diskutera och jämföra skillnader och likheter mellan hemländernas och Sveriges regelsystem beträffande statskick, dvs. myndighetsorganisation, valgenomförande, mm. minst 1 gång i veckan. Samtidigt anger ca 33 % av lärarna att kursdeltagarna får den möjligheten minst 1 gång i månaden. Ca 13 % av de tillfrågade lärarna ger de studerande sådana möjligheter minst 1 gång i kvartalet och de resterande ca 26 % erbjuder sådana jämförelser inom ramen för sin undervisning mer sällan eller aldrig. Ca 1 % av de tillfrågade lärarna valde att inte ta ställning på denna punkt. Förutom den klassrumsbaserade jämförelse- och diskussionsmöjligheten ger ca 10 % av de tillfrågade lärarna de studerande möjlighet att minst 1 gång i veckan se på svenska samhällsprogram, gå på studiebesök på olika myndigheter och statliga organisationer alternativt få skol- eller klassrumsbesök av sådana organisationsrepresentanter. Samtidigt erbjuder ca 32 % av lärarna dessa undervisningsinslag minst 1 gång i månaden och ca 40 % använder sig av dessa metoder minst 1 gång i kvartalet. Resterande ca 18 % använder sig av dessa inslag mer sällan eller aldrig. Ca 34 % av alla tillfrågade lärare kombinerar möjligheten att diskutera och göra jämförande analyser kring statskicket med praktiska inslag som studie- och klassrumsbesök samt visning av samhällsprogram minst 1 gång i månaden eller oftare. Ca 6 % av samma tillfrågade grupp säger att de kombinerar sådana möjligheter mer sällan än 1 gång per termin alternativt aldrig. Detta resultat visar att drygt en tredjedel av de tillfrågade lärarna tar upp frågor rörande statskick minst 1 gång i veckan samt att de mer praktiska inslagen av undervisning om statskick verkar vara underordnade diskussions- och jämförelseformen. Ca 18 % av de tillfrågade lärarna säger att de ger eleverna möjlighet att diskutera och jämföra skillnader och likheter mellan deras hemländer och Sverige beträffande finkultur, dvs. litteratur, musik, film- och teaterväsende mm. minst 1 gång i veckan. Ca 27 % anser sig själv bedriva sådana inslag i undervisningen minst 1 gång i månaden, ca 14 % säger sig göra det minst 1 gång i kvartalet och de resterande ca 41 %

Tabell 5. Undervisningsinslag: frekvensbeskrivning

	1 g/vecka	1 g/mån	1 g/kvart	1 g/term	mer sällan/ aldrig	ej svar
Vardagslivs- undervisning						
Diskussion	75%	18%	1%	2%	4%	
	13%	17%	25%	25%	20%	
Kombination	minst 1 g/ mån eller oftare		29%	minst 1g/term eller mer sällan/ aldrig		3%
Statsskicks- undervisning						
Diskussion	37%	33%	13%	9%	7%	1%
	10%	32%	40%	12%	6%	
Kombination	minst 1 g/ mån eller oftare		34%	minst 1g/term eller mer sällan/ aldrig		6%
Finkultur- undervisning						
Diskussion	18%	27%	14%	16%	25%	
	32%	46%	13%	8%	1%	
Kombination	minst 1 g/ mån eller oftare		40%	minst 1g/term eller mer sällan/ aldrig		8%
Arbetslivs- undervisning						
Praktik	1%	19%	26%	34%	20%	
Folkkultur- undervisning						
Diskussion	38%	34%	22%	4%	2%	

säger sig ge de studerande dessa möjligheter mer sällan eller aldrig. På frågan om hur ofta lärarna erbjuder kursdeltagarna att ta del av de praktiska tillämpningarna av finkulturstudier svarade ca 32 % att de ger dem studerande möjligheten att läsa skönlitteratur, lyssna på svensk musik eller se svensk film alternativt besöka bio, teatrar eller dylikt minst 1 gång i veckan. Ca 46 % ansåg att sådana tillfällen ges minst 1 gång i månaden och ca 13 % uppgav att tidsintervallet ligger på drygt 1

gång i kvartalet. De resterande ca 9 % ansåg sig själv bedriva sådan undervisning mer sällan eller aldrig. Dessa resultat visar även att ca 40 % av de tillfrågade lärarna ger eleverna möjlighet att minst 1 gång i månaden eller oftare diskutera och praktiskt utöva finkulturstudier samtidigt som ca 8 % erbjuder denna kombinerade möjlighet minst 1 gång per termin eller mer sällan alternativt aldrig. Sammanfattningsvis tyder resultatet på att finkulturstudierna är ett relativt vanligt förekommande inslag i sfi-undervisningen där de praktiska studierna är mer frekvent förekommande än de mer teoretiska jämförande diskussionerna.

Möjlighet till diskussioner och jämförelser beträffande folkkulturtraditionerna i kursdeltagarnas hemländer och Sverige erbjuds av ca 38 % av de tillfrågade lärarna som en del av sfi-undervisningen minst 1 gång i veckan. Ca 34 % anser ge kursdeltagarna sådana möjligheter minst 1 gång i månaden och ca 22 % berör dessa frågor minst 1 gång i kvartalet. De resterande ca 6 % ger sfi-kursdeltagarna möjlighet att diskutera och jämföra folkkultur mer sällan eller aldrig. Jag har valt bort frågor kring praktiska tillämpningar av folkkulturstudier då sådana kan vara svåra att genomföra med hänsyn tagen till att folkkulturen varierar beroende på utövargruppen, geografisk placering, mm. Samtidigt anser jag att det går att ta del av folkkulturutövandet genom att under längre tid vistas och verka i Sverige, följa veckodagarna och på ett eller annat sätt komma i kontakt med arrangemangen kring högtiderna och traditionerna även i praktiken (några exempel på sådana naturliga verklighetsförlagda studier skulle kunna vara kursdeltagarnas möjlighet att i december se julpyntet på torget och de vita studentkläderna och studentmössorna i slutet av skolåret). Sammanfattningsvis kan jag utifrån det presenterade resultatet dra slutsatsen att folkkulturstudier är ett ofta förekommande undervisningsinslag i sfi-undervisningen då ca 72 % av de tillfrågade lärarna ger tillfällen till diskussion och jämförelser beträffande dessa minst 1 gång i månaden eller oftare.

Frågor kring arbetslivsundervisningsinslagen valde jag att begränsa till de praktiska undervisningsmetoderna då jag anser de mer teoretiska arbetslivsjämförelserna och diskussionerna vara en del av både statsskicks- (med fokus på organisationer och myndigheter), folkkultur- (med fokus på helgdagar och traditioner) och även vardagslivsundervisningen (med fokus på de vardagliga umgängesmönstren som även berör arbetsplatserna och kontakten med arbetsförmedlarna och kollegorna). Denna del av undersökningen visar att ca 1 % av de tillfrågade lärarna erbjuder eleverna möjligheten att besöka olika arbetsplatser alternativt få skol- och/eller klassrumsbesök

Tabell 6: Undervisningsmetoder: frekvensbeskrivning

	1g/ vecka	1g/ mån	1g/ kvart	1g/ termin	mer sällan/ aldrig	ej svar	Totalt
Titta på film	4	27	29	24	15	1	100
Lyssna på musik	16	23	21	18	22	1	100
Titta på samhällsprogram	8	16	21	17	33	5	100
Söka information på IT	66	22	5	2	4	1	100
Läsa tidningar	72	16	8	0	4	0	100
Läsa skönlitteratur	24	29	19	13	15	0	100
Besök på myndigheterna	2	26	41	18	13	0	100
Besök från myndigheterna	1	9	40	28	22	0	100
Besök på arbetsrelaterade platser	1	16	24	34	25	0	100
Besök från arbetsrelaterade platser	0	8	22	26	43	1	100
Gå på teater, mm.	2	23	34	24	17	0	100
Besök på publika mötesplatser	4	8	14	26	48	0	100
Få klassrums-/skolbesök av svensktalande personer	15	12	25	21	26	1	100

från olika arbetslivsknutna personer, myndigheter och organisationer minst 1 gång i veckan. Ca 19 % erbjuder sådana möjligheter minst 1 gång i månaden. Ca 26 % tar in dessa undervisningsinslag minst 1 gång per kvartal, ca 34 % anger att det händer minst 1 gång per termin och resterande ca 20 % bedriver sådan undervisning mer sällan eller aldrig. Sammanfattningsvis drar jag slutsatsen att praktiska arbetslivsinslag i undervisningen är relativt ovanliga i sfi-undervisningen i Göteborg, med tanke på att sådana inslag erbjuds minst 1 gång per termin eller mer sällan av ca 54 % av de tillfrågade lärarna.

Den sammanfattade bilden av förekomsten av samhälls-, arbetslivs- och/eller kulturundervisningsinslag i sfi-undervisningen finns illustrerad i tabell 5. Undervisningsinslag: frekvensbeskrivning. I tabellen framgår den sammanfattade beskrivningen av de resultat som blivit presenterade i detta kapitel.

5.4. Undervisningsmetoder

Vid kartläggningen av valet av undervisningsmetoder visade det sig att de tillfrågade lärarna använder sig främst av tidningsläsningen som undervisningsmetod i sin arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning. Ca 72 % av de tillfrågade lärarna anger att de låter kursdeltagarna läsa svenska tidningar som ett inslag i SFI-undervisningen minst 1 gång i veckan. Det näst mest frekventa metodvalet är informationssökning på Internet, ca 66 % av de tillfrågade lärarna erbjuder de studerande detta undervisningsinslag minst 1 gång i veckan. Det sammanfattade resultatet av undervisningsmetodernas frekvensbeskrivning finns att se i tabell 6: Undervisningsmetoder: frekvensbeskrivning. I denna tabell framgår det att ca 15-25 % av lärarna även erbjuder kursdeltagarna att läsa skönlitteratur, lyssna på musik samt få klassrums- alternativt skolbesök av svensktalande personer samtidigt som det finns få lärare som erbjuder den studerande möjligheten att träffa representanter från olika arbetsplatser och myndigheter alternativt besöka publika mötesplatser så som kaféer, mm. De minst förekommande undervisningsinslagen rör skol- alternativt klassrumsbesök från olika myndigheter och arbetsrelaterade platser. Ca 70 % av de tillfrågade lärarna erbjuder sådana undervisningsinslag minst 1 gång per termin eller mer sällan eller aldrig.

6. Analys

I detta kapitel ska jag jämföra de i undersökningen framtagna resultaten med de riktlinjer och slutsatser som Seija Wellros (2004) presenterar och som har redovisats i kapitel 3.3., Arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning samt undersöka om det finns eventuella samband mellan de tillfrågade lärarnas bakgrund samt organisationsaspekter och frekvensen av arbetslivs-, kultur och samhällsundervisning.

6.1. Jämförande analys

I Seija Wellros artikel (2004) framkom det att undervisning i finkultur, folkkultur och statskick är vanligt förekommande samt relativt lätt formulerade inslag i svenskundervisningen för invandrare. Vardagskulturen är enligt Wellros undersökningar svårare att undervisa i då den inte är lika avgränsad som de andra områdena kan se ut att vara. Ett sätt att beröra det osynliga, som de vardagstraditioner och kulturmönster som ofta ingår i vardagslivsundervisningen, är att låta kursdeltagarna diskutera och jämföra hemländernas och Sveriges regelsystem beträffande olika aspekter av livet (Wellros 2004).

Av min undersökning framgick det att ca 75 % av de tillfrågade lärarna som undervisar i sfi i Göteborg låter sina kursdeltagare diskutera och jämföra likheter och skillnader mellan olika länder rörande vardagslivet minst 1 gång i veckan vilket i jämförelse med de andra områdena och diskussionerna kring dessa förefaller vara det mest förekommande diskussionsinslaget i sfi-undervisningen av de som jag har undersökt. Samtidigt har denna del av undervisningen färre praktiska inslag i jämförelse med undervisningen i statskick och finkultur. Utifrån denna jämförelse kan jag konstatera att vardagslivsundervisning är ett närvarande och regelbundet inslag i svenskundervisningen för invandrare samtidigt som den inte är representerad hos alla de tillfrågade lärarna vilket tyder på att allas medvetenhet om det undervisningsinslaget alternativt intresse av att undervisa i det inte är lika stort.

Om man jämför frekvensen av vardagskulturundervisningsinslagen med andra typer av samhällsrelaterade undervisningsinslag framgår det att vardagskulturundervisningen är det mest frekventa inslaget. Detta kan relateras till Wellros undersökningsresultat med ett resonemang om att vardagskulturen är svårast att undervisa i samtidigt som den är minst avgränsad och bör vara mest betydelsefullt i det vardagliga livet (Wellros 2004:646). Av dessa anledningar blir det frekventa vardagskulturinslaget ett tecken på att majoriteten av lärare förstår svårigheterna som kan uppstå vid inläring av sådana områden och därmed ger kursdeltagarna möjlighet att diskutera och jämföra erfarenheter och upplevelser från detta område som ett sätt att öka kursdeltagarnas medvetenhet och kunskap om den föränderliga vardagskulturen.

I analysen kring statskick- och finkulturundervisningen kan jag konstatera att dessa två områden båda är ungefär lika närvarande i

arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisningen inom ramen för sfi i Göteborg då ca 35 – 40 % av alla de tillfrågade lärarna anger att de låter kursdeltagarna ta del av undervisning inom dessa områden minst en gång i månaden. Undervisningen i statsskick och finkultur framstår som mindre frekventa undervisningsinslag om man jämför dessa med vardagskulturundervisningen. Detta kan förklaras med att dessa undervisningsinslag är lättare för kursdeltagarna att ta till sig och att de är lättare för läraren att undervisa i (Wellros 2004: 645-647). Den lägre undervisningsgraden blir därmed både rimlig och resonlig. Samtidigt framgår det i undersökningen att undervisningen i statskick och finkultur oftare genomförs i form av praktiska studier om man jämför med vardagskulturundervisningen som genomförs främst i form av diskussioner och jämförelser vilket kan förklaras med kunskap om att olika metoder är olika bra lämpade för olika delar av undervisningen.

Undervisningsinslag som handlar om området folkkultur tar sig lika stor plats i sfi-klassrummen som undervisning i statsskick och finkultur. Frekvensen i valet av arbetslivsundervisningen är däremot något lägre. Samtidigt stämmer denna frekvensbeskrivning överens med de beskrivningar som Seija Wellros (2004) kom fram till i sina undersökningar där arbetslivskunskaperna inte kategoriserades in i ett eget område med hänsyn tagen till att de olika områdena redan täcker delar av arbetslivsundervisningen. Utifrån detta resonemang blir den låga förekomsten av arbetslivsundervisning även den rimlig och adekvat.

Sammanfattningsvis kan jag utifrån denna undersökningsjämförelse dra slutsatsen att de tillfrågade lärarna har kunskap om de olika områdenas betydelse och använder sig utav dessa kunskaper som tycks överensstämma med de av Wellros förespråkade riktlinjerna (2004).

6.2. Eventuella samband

I resultatredovisningen i detta arbete framgår det att vissa resultat har för stort bortfall bland svaren alternativt är svåra att tolka i och med den av mig felaktigt ställda frågan eller det felaktiga svarssättet.⁸ Dessa aspekter tar jag hänsyn till i denna sambandssökning där jag tittar på vilka bakomliggande variabler som kan tänkas påverka de tillfrågade lärarnas val av undervisningsinslag i arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisningen.

⁸ Se mer i kap. 5.1. Bakgrundspresentation och 5.2. Organisatoriska aspekter

I sambandsundersökningen väljer jag att bortse från bakgrundsvariabeln ”kön”, då kvinnorna är överrepresenterade i undersökningen och på det viset kommer att dominera svaren på ett sätt som inte skulle ge tillförlitliga sambandsbeskrivningar. Bakgrundsvariabeln ”lärarutbildning från Sverige” och ”lärarutbildning från ett annat land” slåss ihop till ”lärarutbildning” då jag anser att informantunderlaget i gruppen lärare med en lärarutbildning från ett annat land är för litet för att kunna jämföras med gruppen lärare med en lärarutbildning från Sverige. Då gruppen lärare med en lärarutbildning representerar ca 92 % av alla de tillfrågade lärarna väljer jag att undvika att jämföra denna grupp med gruppen lärare utan en lärarutbildning med hänsyn till att resultaten från en sådan jämförelse skulle vara missvisande gentemot de undersökta grupperna. Av samma anledning väljer jag att bortse från variabeln ”utbildning i svenska som andraspråk” då antalet lärare som i undersökningen angav att de saknar en sådan utbildning är jämförelsevis för litet för att det ska gå att dra tillförlitliga slutsatser. Jag väljer även att bortse från de resultat som har samlats in kring frågan om lärarnas undervisningsnivå då svarsfrekvensen har visat att det finns många olika undervisningskombinationer fördelade mellan lärarna och som gör att en sådan sambandssökning hade krävt ett större antal undersökningsslag för att kunna få pålitliga sambandsbeskrivningar.

Jag väljer att utesluta variablerna ”lärarnas syn på sfi”, ”lärarens uppfattningar om antalet undervisningstimmar” samt ”lärarens uppfattningar om resurser” från sambandsundersökningen då jag anser att de resultat kring dessa frågor som gick att få fram inom ramen för denna undersökning trots sin relevans för undersökningen är för otydliga för att kunna analyseras i en jämförande sambandsbeskrivning. Samma gäller resultaten kring frågorna om lärarnas utgångspunkter i undervisningen samt lärarnas planerings- och undervisningsgenomföranden med hänsyn till det stora bortfallet bland svaren.

De resterade variablerna väljer jag att analysera var för sig genom att titta på sambanden mellan dessa variabler och valet av de olika undervisningsinslagen och undervisningsmetoderna som har blivit presenterade i resultatdelen i detta arbete.⁹

Procenttalen som jag presenterar i sambandsanalysarbetet är antalet lärare i varje undersökt grupp som bedriver en viss form av

⁹ Se mer i kap. 5.3. Undervisningsfrekvens och 5.4. Undervisningsmetoder

undervisning med en viss frekvens. Procenten motsvarar olika många lärare beroende på den undersökta gruppen storlek.¹⁰

6.2.1. Ålder

I en jämförande analys av de tillfrågade lärarnas ålder i relation till lärarnas val av undervisningsinslag och undervisningsmetoder framgår det att ca 9 % av lärarna i åldern 20-30 år låter kursdeltagarna arbeta praktiskt med frågor rörande statskick i och utanför klassrummet minst 1 gång i veckan. I åldersgruppen 30-40 år är det ca 17 % av lärarna som ger den möjligheten. Ingen av dem som är 40-50 år gamla använder sig av sådana undervisningsinslag minst 1 gång i veckan samtidigt som ca 9 % av de lärare som är äldre än 50 använder sig av en sådan möjlighet i sin undervisning. Jämförelseresultatet kring frågan om vilka åldersgrupper som har flest representanter som erbjuder kursdeltagarna möjligheter att diskutera och jämföra tankar och erfarenheter kring området statskick visar att ca 36 % av dem som är 20-30 år gamla, ca 38 % av dem som är 30-40 år gamla, ca 45 % av dem som är 40-50 år gamla och ca 29 % av dem som är äldre än 50 erbjuder sådana möjligheter minst en gång i veckan.

Ingen av de tillfrågade lärarna i åldern 20-30 år erbjuder kursdeltagarna i sfi möjligheten att minst 1 gång i veckan praktisera vardagslivskunskaper enligt de metodförslag som lärarna fick ta ställning till. Ca 21 % av lärarna i åldern 30-40 år, ca 5 % av lärarna i åldern 40-50 år och ca 17 % av de lärare som är 50 år eller äldre erbjuder sådana möjligheter minst 1 gång i veckan. Ca 91 % av lärarna i åldersgruppen 20-30 år, ca 62 % av lärarna i åldern 30-40 år, ca 75 % i åldern 40-50 år samt ca 80 % av lärarna som är 50 år eller äldre erbjuder möjligheter till diskussion och jämförelser om vardagslivet inom ramen för sin undervisning minst 1 gång i veckan.

Ca 30-35 % av lärarna i varje åldersgrupp låter kursdeltagarna ta del av praktiska inslag av finkulturundervisningen minst 1 gång i veckan. De teoretiska inslagen erbjuds av ca 9 % av lärarna i åldersgruppen 20-30 år, av ca 17 % i åldersgruppen 30-40 år, av ca 35 % bland dem som är mellan 40 och 50 år gamla och av ca 11 % tillhörande åldersgruppen 50 år eller äldre.

¹⁰ Se mer i tabell 7, 8, 9 och 10

Tabell 7: Sambandsbeskrivning 1

	Ålder				Poäng i svenska som andraspråk			
	20-30	30-40	40-50	>50	1-30 hp	30-60 hp	60-90 hp	>90 hp
Statskick								
Praktisk undervisning minst 1 g/veckan minst 1g/term eller mer sällan/aldrig	9%	17%	0%	9%	15%	2%	13%	100%
Diskussion och jämförelse minst 1 g/veckan minst 1g/term eller mer sällan/aldrig	9%	28%	20%	12%	22%	12%	27%	0%
	36%	38%	45%	29%	27%	34%	47%	100%
	18%	17%	10%	21%	27%	15%	7%	0%
Vardagsliv								
Praktisk undervisning minst 1 g/veckan minst 1g/term eller mer sällan/aldrig	0%	21%	5%	17%	11%	12%	20%	100%
Diskussion och jämförelse minst 1 g/veckan minst 1g/term eller mer sällan/aldrig	55%	52%	60%	29%	44%	46%	33%	0%
	91%	62%	75%	80%	67%	81%	73%	100%
	9%	7%	5%	6%	11%	5%	0%	0%
Totalt antal lärare som motsvarar 100 % i varje kategori	11	29	20	35	27	41	15	2

Ca 9 % av lärarna i åldersgruppen 20-30 år använder sig av praktiska undervisningsinslag i sin arbetslivsundervisning minst 1 gång i veckan. De tre resterande åldersgrupperna har inga representanter som erbjuder sådana möjligheter lika ofta eller oftare.

Ca 35-40 % av de tillfrågade lärarna i varje åldersgrupp använder sig av diskussions- och jämförelseformen i sin folkkulturundervisning minst 1 gång i veckan eller oftare.

Utifrån denna sambandsredovisning drar jag slutsatsen att ålder inte verkar vara en avgörande faktor för vilka undervisningsinslag och undervisningsmetoder som lärarna använder sig främst av i sin

Tabell 8: Sambandsbeskrivning 2

	Ålder				Poäng i svenska som andraspråk			
	20-30	30-40	40-50	>50	1-30 hp	30-60 hp	60-90 hp	>90 hp
Finkultur								
Praktisk undervisning minst 1 g/veckan	36%	31%	30%	31%	33%	24%	47%	50%
minst 1g/term eller mer sällan/aldrig	0%	10%	15%	9%	19%	10%	0%	0%
Diskussion och jämförelse minst 1 g/veckan	9%	17%	35%	11%	15%	17%	13%	50%
minst 1g/term eller mer sällan/aldrig	36%	41%	40%	43%	52%	44%	20%	50%
Arbetsliv								
Praktisk undervisning minst 1 g/veckan	9%	0%	0%	0%	0%	2%	0%	0%
minst 1g/term eller mer sällan/aldrig	55%	69%	46%	0%	70%	54%	47%	50%
Folkkultur								
Diskussion och jämförelse minst 1 g/veckan	36%	41%	40%	34%	33%	39%	47%	50%
minst 1g/term eller mer sällan/aldrig	0%	10%	5%	6%	11%	5%	0%	0%
Totalt antal lärare som motsvarar 100 % i varje kategori	11	29	20	35	27	41	15	2

arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning med undantag för praktiska undervisningsval rörande statsskicks- och vardagslivsundervisningen där lärarna i åldersgruppen 30-40 år verkar ha flest representanter som bedriver sådan undervisning minst 1 gång i veckan eller oftare. Samtidigt är det samma åldersgrupp som har flest

representanter som bedriver sådan undervisning minst 1 gång per termin eller mer sällan alternativt aldrig vilket försvårar möjligheten att dra slutsatser. Det sammanfattade resultatet för korrelationen mellan de olika variablerna finns sammanfattad i tabell 7: Sambandsbeskrivning 1 och tabell 8: Sambandsbeskrivning 2.

6.2.2. Antal poäng i svenska som andraspråk

I analysen av möjliga samband mellan det antalet högskolepoäng (hp) som de tillfrågade lärarna har angett sig ha i ämnet svenska som andraspråk och de val av arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning väljer jag att bortse från poängnivån >90 hp då det är bara 2 stycken bland de tillfrågade lärarna som har kryssat för det alternativet vilket är ett för litet underlag för en jämförelse med de andra hp-grupperna.

I poänggruppen 1-30 hp säger ca 15 % av de tillfrågade lärarna att de erbjuder kursdeltagarna möjlighet att praktiskt arbeta med statskicksfrågor minst 1 gång i veckan. I gruppen lärare med 30-60 hp är procentsiffran ca 2 % och i gruppen lärare med 60-90 hp är det ca 13 % som erbjuder sådan undervisning. De teoretiska undervisningsinslagen som behandlar statskicksområdet lika ofta eller oftare erbjuds av ca 27 % i gruppen 1-30 hp, ca 34 % i gruppen 30-60 hp och ca 47 % i gruppen 60-90 hp.

Ca 11 % av lärarna med 1-30 hp i svenska som andraspråk erbjuder praktiska inslag i vardagslivsundervisningen minst 1 gång i veckan eller oftare. Det motsvarande procentantalet i poänggruppen 30-60 hp är ca 12 % och i gruppen 60-90 hp är den ca 20 %. De teoretiska inslagen erbjuds av ca 67 % i gruppen 1-30 hp, ca 81 % i gruppen 30-60 hp och av ca 73 % i gruppen 60-90 hp.

De praktiska undervisningsinslagen erbjuds av ca 33 % av lärarna med 1-30 hp minst 1 gång i veckan. Ca 24 % av de tillfrågade lärarna med 30-60 hp och ca 47 % av lärarna med 60-90 hp erbjuder denna typ av undervisning minst lika ofta. Den teoretiska undervisningen på temat erbjuds minst 1 gång i veckan av ca 15 % lärare med 1-30 hp, ca 17 % lärare med 30-60 hp och ca 13 % lärare med 60-90 hp i svenska som andraspråk.

1 representant som motsvarar ca 2 % av alla tillfrågade lärare i poänggruppen 30-60 hp erbjuder praktiska inslag i sin arbetslivsundervisning minst 1 gång i veckan eller oftare. Inga lärare från de resterande två hp-grupperna erbjuder sådan undervisning lika ofta eller oftare.

Ca 33 % av de tillfrågade lärarna med 1-30 hp i ämnet låter kursdeltagarna diskutera och jämföra likheter och skillnader i regelsystem rörande folkkultur minst 1 gång i veckan eller oftare. Den motsvarande procentsiffran för de andra poänggrupperna är ca 39 % för de med 30-60 hp och ca 47 % för de med 60-90 hp.

Utifrån denna jämförelse drar jag slutsatsen att det inte förekommer större undervisningsinslagsskillnader mellan lärarna med olika antal poäng i ämnet svenska som andraspråk med undantag för de praktiska undervisningsinslagen rörande statskick där bara ca 2 % av de tillfrågade lärarna i poänggruppen 30-60 hp bedriver sådan undervisning 1 gång i veckan eller oftare vilket skiljer sig markant från de andra två poänggrupperna. Denna skillnad är dock inte tillräckligt stor för att styrka ett statistiskt gällande samband. Jag tolkar denna skillnad som en indikation på ett samband snarare än som sambandet i sig. Det sammanfattade resultatet för relationen mellan de olika variablerna finns sammanfattad i tabell 7: Sambandsbeskrivning 1 och tabell 8: Sambandsbeskrivning 2.

6.2.3. Yrkeserfarenhet

I denna sambandsanalys väljer jag att bortse från yrkeserfarenhetsgruppen <1 år då hela gruppen innehåller bara 1 representant vilket omöjliggör jämförelsen med de andra grupperna.

Av de alla tillfrågade lärarna som har arbetat som lärare i 1-5 år uppger ca 11 % att de erbjuder kursdeltagarna att ta del av praktiska undervisningsinslag inom ramen för statskicksundervisningen minst 1 gång i veckan. Den motsvarande procentsiffran hos lärarna som har arbetat i 5-15 år är ca 10 % och hos dem som har arbetat i mer än 15 år – ca 11 %. De teoretiska undervisningsinslagen rörande statskick erbjuds av ca 43 % av lärarna som har undervisat i 1-5 år, av ca 39 % bland lärarna som undervisat i 5-15 år samt av ca 29 % av lärarna som undervisat i 15 år eller längre.

Ca 18 % av lärarna som har undervisat i 1-5 år, ca 8 % av lärarna som har undervisat 5-15 år samt ca 17 % av lärarna som har undervisat i mer än 15 år erbjuder kursdeltagarna att minst 1 gång i veckan ta del av de praktiska undervisningsinslagen rörande statskick. Den motsvarande procentsiffran för de lärare i varje yrkeserfarenhetsgrupp som erbjuder de teoretiska undervisningsinslagen är ca 39 %, ca 26 % samt ca 33 %.

Tabell 9: Sambandsbeskrivning 3

	Yrkeserfarenhet				Ämneserfarenhet			
	<1 år	1-5 år	5-15 år	>15 år	<1 år	1-5 år	5-15 år	>15 år
Statskick								
Praktisk undervisning minst 1 g/veckan	0%	11%	10%	11%	0%	9%	22%	5%
minst 1g/term eller mer sällan/aldri g	0%	11%	26%	14%	14%	21%	22%	9%
Diskussion och jämförelse minst 1 g/veckan	100%	43%	39%	29%	71%	26%	57%	21 %
minst 1g/term eller mer sällan/aldri g	0%	18%	16%	17%	14%	16%	17%	16 %
Vardagsliv								
Praktisk undervisning minst 1 g/veckan	0%	14%	8%	17%	0%	14%	13%	18 %
minst 1g/term eller mer sällan/aldri g	0%	57%	52%	30%	29%	56%	48%	22 %
Diskussion och jämförelse minst 1 g/veckan	0%	39%	26%	33%	100%	69%	74%	77 %
minst 1g/term eller mer sällan/aldri g	0%	4%	16%	8%	0%	12%	0%	5%
Totalt antal lärare som motsvarar 100 % i varje kategori	1	28	31	36	7	43	23	22

Ca 21 % av alla de som har arbetat i 1-5 år, ca 29 % av dem som har arbetat i 5-15 år och ca 6 % av dem som har arbetat i 15 år eller längre erbjuder sina kursdeltagare möjlighet att ta del av praktiska undervisningsinslag rörande området finkultur minst 1 gång i veckan eller oftare. De teoretiska undervisningsinslagen erbjuds av ca 82 % av de tillfrågade lärarna med 1-5 års yrkeserfarenhet, ca 65 % av dem med

5-15 års erfarenhet och av ca 78 % av dem som har arbetat i 15 år eller längre.

Ca 4 % av lärarna med 1-5 års yrkeserfarenhet bedriver praktisk arbetslivsundervisning 1 gång i veckan eller oftare. De resterande yrkeserfarenhetsgrupperna bedriver sådan undervisning mer sällan än 1 gång i veckan.

I sambandsanalysen kring de tillfrågade lärarnas val av undervisning i folkkultur uppgav ca 32 % av de tillfrågade lärarna med 1-5 års yrkeserfarenhet att de erbjuder kursdeltagarna möjlighet att diskutera folkkultur inom ramen för undervisningen. Det motsvarande procenttalet för lärarna som har arbetat som lärare i 5-15 år är ca 55 % och för de som har arbetat i mer än 15 år är procenttalet ca 25 %.

Denna sambandsbeskrivning visar att det finns en viss variation mellan lärarnas val av undervisningsinslag beroende på hur länge lärarna har arbetat inom sitt yrke. Samtidigt varierar sambandet beroende på vilka områden som yrkeserfarenheten relateras till vilket leder mig till slutsatsen att det hade behövts ett större informantunderlag för att få fram de statistiska sambanden. Det sammanfattade resultatet för relationen mellan de olika variablerna finns sammanfattad i tabell 9: Sambandsbeskrivning 3 och tabell 10: Sambandsbeskrivning 4.

6.2.4. Ämneserfarenhet

I enkätsvaren till denna undersökning uppger ingen bland de lärare som har undervisat i sfi i mindre än 1 år att de erbjuder sina kursdeltagare möjlighet att praktiskt arbeta med frågor rörande statskick minst 1 gång i veckan eller oftare. Sådan möjlighet ges av ca 9 % av lärarna med 1-5 års ämnesundervisningserfarenhet, av ca 22 % av de lärare som har undervisat i 5-15 år samt av ca 5 % bland dem som har arbetat som lärare i sfi i 15 år eller längre. Ca 71 % av de tillfrågade lärarna med mindre än 1 års sfi-erarenhet uppger att de låter kursdeltagarna diskutera likheter och skillnader i andra länders och Sveriges regelsystem rörande statskick minst 1 gång i veckan eller oftare. Det motsvarande procenttalet hos lärarna med 1-5 års ämneserfarenhet är ca 26 %. Det är ca 57 % hos lärarna som har undervisat i 5-15 år och ca 21 % hos lärarna som har undervisat i sfi i 15 år eller längre.

Av alla de tillfrågade lärarna som har arbetat som lärare i sfi i 1-5 år uppger ca 14 % att de erbjuder kursdeltagarna att ta del av praktiska undervisningsinslag inom ramen för vardagslivsundervisningen minst

Tabell 10: Sambandsbeskrivning 4

	Yrkeserfarenhet				Ämneserfarenhet			
	<1 år	1-5 år	5-15 år	>15 år	<1 år	1-5 år	5-15 år	>15 år
Finkultur								
Praktisk undervisning minst 1 g/veckan	0%	21%	29%	6%	29%	28%	39%	36%
minst 1g/term eller mer sällan/aldri g	0%	36%	39%	47%	0%	14%	13%	0%
Diskussion och jämförelse								
minst 1 g/veckan	100%	82%	65%	78%	14%	21%	26%	5%
minst 1g/term eller mer sällan/aldri g	0%	4%	7%	8%	45%	37%	44%	46%
Arbetsliv								
Praktisk undervisning minst 1 g/veckan	0%	4%	0%	0%	14%	0%	0%	0%
minst 1g/term eller mer sällan/aldri g	0%	64%	58%	44%	43%	68%	35%	50%
Folkkultur								
Diskussion och jämförelse								
minst 1 g/veckan	100%	32%	55%	25%	43%	40%	48%	23%
minst 1g/term eller mer sällan/aldri g	0%	4%	6%	8%	0%	7%	4%	9%
Totalt antal lärare som motsvarar 100 % i varje kategori	1	28	31	36	7	43	23	22

1 gång i veckan. Den motsvarande procentsiffran hos lärarna som har undervisat i sfi i 5-15 år är ca 13 % och hos dem som har arbetat i mer

än 15 år – ca 18 %. Ingen i ämneserfarenhetsgruppen ”<1 år” berör denna typ av undervisning lika ofta eller oftare. De teoretiska undervisningsinslagen rörande vardagsliv erbjuds av alla lärare som har undervisat i mindre än 1 år, av ca 69 % bland lärarna som undervisat i 1-5 år, av ca 74 % av dem som har undervisat i ämnet i 5-15 år samt av ca 77 % av lärarna som undervisat i sfi i 15 år eller längre.

Ca 29 % av lärarna som har bedrivit sfi-undervisning i mindre än 1 år, ca 28 % av lärarna som har undervisat i 1-5 år, ca 39 % av dem som har undervisat i ämnet i 5-15 år samt ca 36 % av lärarna som har undervisat i sfi i mer än 15 år erbjuder kursdeltagarna att minst 1 gång i veckan ta del av de praktiska undervisningsinslagen rörande finkultur. Den motsvarande procentsiffran för de lärare i varje yrkeserfarenhetsgrupp som erbjuder de teoretiska undervisningsinslagen är ca 14 %, ca 21 %, ca 26 % samt ca 5 %.

De praktiska arbetslivsundervisningsinslagen erbjuds av ca 14 % av sfi-lärare med mindre än 1 års ämneserfarenhet. Lärarna som har en längre ämnesundervisningserfarenhet bedriver sådana undervisningsinslag mer sällan än minst 1 gång varje vecka.

Ca 43 % av lärarna med mindre än 1 års ämneserfarenhet bedriver teoretisk folkkulturundervisning 1 gång i veckan eller oftare. Lärargruppen med 1-5 års ämneserfarenhet har ca 40 % representanter som bedriver sådan undervisning. Det motsvarande procenttalet hos lärare som har undervisat i ämnet i 5-15 år är ca 48 % och ca 23 % hos dem som har undervisat längre än 15 år.

Sambandsanalysen som belyser det eventuella sambandet mellan de tillfrågade lärarnas ämnesundervisningserfarenhet samt deras val av undervisningsinslag och undervisningsmetoder har visat att i gruppen lärare med 5-15 års arbetslivserfarenhet bedriver fler praktiska undervisningsinslag (med undantag för de praktiska arbetslivsundervisningsinslagen) i jämförelse med de andra ämneserfarenhetsgrupperna. Det sammanfattade resultatet för korrelationen mellan de olika variablerna finns sammanfattad i tabell 9: Sambandsbeskrivning 3 och tabell 10: Sambandsbeskrivning 4.

7. Diskussion

I denna uppsats syftar jag till att kartlägga, jämföra och analysera förekomsten av samhälls-, arbetslivs- och kulturinslag inom ramen för lärarledd undervisning i svenska för invandrare (sfi) i Göteborg.

Kartläggningen, som presenterades i kapitel 5. Resultat, pekar på att de tillfrågade lärarna är medvetna om att arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisningsinslag är nödvändiga och självklara delar i sfi-undervisningen. Samtidigt visar den att de olika områdena får olika mycket uppmärksamhet och undervisas främst om med hjälp av olika undervisningsmetoder. Detta resultat i kombination med den presenterade lärarbakgrunden som visar att de idag verksamma (och tillfrågade) lärarna som undervisar i sfi i Göteborg har en viss variation i uppfattningar, utbildningar och utgångspunkter¹¹ stämmer väl överens med den bild som presenterades i arbetets bakgrundsdel¹² och som beskriver sfi som en mångsidig utbildningsform med en mångfald av olika undervisningssyn, erfarenheter samt pedagogiska och praktiska tillvägagångssätt. Samtidigt visar kartläggningen ett visst mönster i bl.a. metodurvalet som jag nu ska diskutera och till en viss del analysera.

På frågan om vilka arbetslivs-, kultur och samhällsaspekter som är mest framträdande i sfi-undervisningen i Göteborg kom jag fram till svaret att det som lärarna uppger sig arbeta mest med är diskussioner och jämförelser kring vardagslivsfrågor som förekommer minst någon gång i veckan inom ramen för undervisningen hos $\frac{3}{4}$ av alla de tillfrågade lärarna. Detta resultat både strider mot och bekräftar Seija Wellros resonemang om vikten av vardagslivsundervisning (2004:646). Enligt Wellros är vardagskulturen den typen av kultur som är svårast att undervisa om och som av den anledningen kan vara minst berörd i ett sfi-klassrum. Samtidigt förutsätter resonemanget att det är denna typ av kulturundervisning som bör vara mest närvarande inom ramen för sfi. Det samlade resultatet i denna undersökning tyder på att de tillfrågade lärarna i Göteborg är frekventa i sin vardagskulturundervisning samtidigt som det inte ger några indikationer om huruvida den bedrivna undervisningen är tillräcklig med hänsyn tagen till undervisningsområdets bredd och komplexitet. Det faktumet att lärarna väljer att undervisa främst med hjälp av jämförande diskussioner där det svenska vardagslivet jämförs med kursdeltagarnas erfarenheter från andra länder leder mig till slutsatsen att denna typ av undervisning kan vara framgångsrik då det är främst genom jämförelser och diskussioner som det går att ta del av den komplexa verkligheten utan fasta svarsalternativ som en vardagskultur i ett nytt land är. Det negativa med denna undervisningstrend är att kursdeltagarna inte får så många möjligheter att inom ramen för undervisningen praktisera och i

¹¹ Läs mer i kapitel 5.1. Bakgrunds presentation och 5.2. Organisatoriska aspekter

¹² Se kapitel 2. Bakgrund

verkligheten studera denna undersökta vardagskultur. Jag bygger denna slutsats på den delen i resultatredovisningen som visar att mer praktiska vardagslivsundervisningsinslag är relativt sällsynta i sfi-undervisningen. Frågan som jag ställer är om de jämförande diskussionerna är tillräckliga i ett klassrum med människor från olika delar av världen och med troligtvis en representant för det svenska, dvs. läraren? Kan de jämförande diskussionerna till slut leda till en fördoms cementering istället för en större kunskap och öppenhet som behövs för en lyckad integrering i det nya samhället? Får kursdeltagarna tillräckligt med redskap att använda sig av i sina möten med den svenska verkligheten, möten som sfi enligt kursplanen (SKOLFS 2009:2) ska förbereda deltagarna för? Dessa frågor har inga givna svar och bör ställas och diskuteras enskilt i varje enskilt fall samtidigt som de är högst relevanta i en utbildningsform som har de mål som sfi enligt styrdokumentet har (Skolverket:2).

De andra kulturundervisningsinslagen verkar alla vara närvarande även om det finns en större variation mellan de olika lärarna i deras kulturundervisningurval. Det mest framträdande i resultatet är det faktum att majoriteten av de tillfrågade lärarna använder sig främst av klassrumsbaserad undervisning med få eller inga studiebesök, eller skolalternativt klassrumsbesök från representanter från det svenska samhället; myndighetspersoner, arbetslivsrepresentanter, mm. Jag jämför denna bild av verkligheten med den beskrivna samarbetsöverenskommelsen, "Överenskommelsen om utveckling av introduktion för flyktingar och andra invandrare" (Skolverket:2) som har ingåtts delvis för att underlätta samarbetet mellan olika myndigheter och på det viset öka invandrarnas möjligheter att bli aktiva samhällsdeltagare. En sådan överenskommelse tolkar jag som ett försök att underlätta samarbetet vilket, om man utgår från de resultat som har presenterats i detta arbete, inte verkar fungera då majoriteten av de tillfrågade lärarna säger sig sällan eller aldrig bedriva praktiska undervisningsmöten där kursdeltagarna får möjlighet att möta det som de ska förberedas inför. Dessutom framgår det i redovisningen av lärarnas samarbets- och planeringsutgångspunkter att lärarna sällan eller aldrig planerar och/eller genomför undervisningen i samarbete med andra myndighetspersoner, arbetsplatser eller andra organisationer. Samma gäller lärarnas utgångspunkter i undervisningsplaneringen som sällan utgår från andra myndigheter, från massmedia eller andra typer av samarbeten. Dessa resultat kan innebära att lärarna är en stark yrkeskår med en stor grad av autonomi och självbestämmande samtidigt som det kan tolkas som en bild av ett bristande samarbete med

representanter från andra verksamheter. I detta arbete gick det inte att utifrån den insamlade datan utläsa om det kunde finnas en koppling mellan de tillfrågade lärarnas mindre vanliga praktiska undervisningsinslag och deras syn på skolornas resurser samt deras arbetsbörda mätt i inställningen till undervisningstimmar. En sådan jämförelse hade kunnat bringa lite mer klarhet kring lärarnas val av undervisningsmetoder. I verkligheten antar jag att det finns flera olika anledningar till de beskrivna undervisningsvalen som både är komplexa och innehåller fler faktorer som spelar in. Samtidigt anser jag att det resultatet som presenteras i detta arbete ändå tyder på en möjlig brist i sfi-undervisningen.

Vid analysen av de möjliga samband som kunde tänkas påverka de olika metodvalen samt arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisningsinslagen kom jag fram till att det finns en viss korrelation mellan lärarnas ämnesundervisningserfarenhet mätt i år och deras benägenhet att använda sig av praktiska undervisningsinslag i svenskundervisningen för invandrare. De tillfrågade lärare som har undervisat i sfi i 5-10 år uppvisar en större frekvens i denna typ av undervisningsmetodanvändning. Inom ramen för denna undersökning har jag inga förklaringar att ta till för att förklara denna slutsats samtidigt som jag anser den vara en fråga för ytterligare forskning. Kan det vara så att det krävs en blandning mellan ämnesundervisningserfarenhet och vissa andra faktorer för att sådana praktiska undervisningstillämpningar skall äga rum? Frågan får i denna uppsats lämnas till framtida studier.

De resterande sambandsundersökningarna tyder inte på några mer framträdande samband vilket varken innebär att dessa samband är frånvarande eller det motsatta. Undersökningens begränsning i både tid och resurser gör det omöjligt för mig att utesluta några av alternativen samtidigt som jag inom ramen för detta arbete kan säga att de resultat som presenterades ändå ger vissa indikationer även om dessa är svaga och bör forskas mer på för att kunna räknas som tillräckligt vetenskapliga och därmed giltiga.

8. Slutord

Inom ramen för detta arbete har jag fått ta del av den befintliga forskningen som behandlar sfi och den arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning som finns och bör finnas som ett naturligt inslag i svenskundervisningen för invandrare. Med utgångspunkt i

styrdokumenten (SKOLFS 2009:2 samt Skolverket:2) och en artikel skriven av Seija Wellros (2004) kartlade och analyserade jag den arbetslivs-, kultur- och samhällsundervisning som finns presenterad i sfi-klassrummen i Göteborg. Denna kartläggning visade att det finns en nödvändig medvetenhet bland de tillfrågade lärarna som undervisar i sfi samtidigt som det finns mer att göra och att utveckla inom ramen för denna skolform.

Sfi är för många personer som av olika anledningar väljer att komma till Sverige ett av de första mötena med det nya svenska samhället och förhoppningsvis en plats där dessa människor kan få verktyg att hantera den nya komplexa verkligheten med. Tillsammans med språket skall kursdeltagarna lära sig att delta, verka och bo i det samhälle som språket är en kulturbärare för. Sfi har en nyckelroll i en lyckad integration och en möjlig inkludering i det svenska; en roll som bör tas på allvar och vidareutvecklas tillsammans med de som sfi vänder sig till och med samhället i stort. Forskningen är en del av samhället och jag har i och med detta arbete försökt att delta i denna utveckling.

Litteraturförteckning

Internetreferenser

- Göteborgs Stad, <http://www.goteborg.se/wps/portal/!ut/p/c1/04>
Hämtad 2010-03-11.
- SKOLFS 2002:19, Kursplanen för SFI, <http://www.skolverket.se/sb/d>
Hämtad 2010-02-15.
- SKOLFS 2009:2, Kursplanen för SFI, <http://www.skolverket.se/sb/d>
Hämtad 2010-02-15.
- Skolverket:1, <http://www.skolverket.se/sb/d/389> Hämtad 2010-03-31
- Skolverket:2, <http://www.skolverket.se/content/1/c4/24/02/overenskomkelse20040301.pdf> Hämtad 2010-04-01

Bokreferenser

- Alexandersson, Matthias & Andersson, Marie-Louise (2008) *Integration och assimilering. En undersökande studie av sfi*. Student uppsats, kandidatnivå. Örebro
- Andersson, Patrik. & Sanandaji, Nima & Segerfeldt, Fredrik (2006) *Välkommen till Sverige! Om politisk snedvridning i kurslitteraturen i SFI, svenska för invandrare*. Stockholm: Timbro.
- Björklund, Jan & Sabuni, Nyamko (2008) *Krav på svenskkunskaper skärps för invandrare*. I Dagens Nyheter, publicerad 2008-02-18
- Carlson, Marie (2002) *Svenska för invandrare - brygga eller gräns? : syn på kunskap och lärande inom sfi-undervisningen*. Göteborg: Dept. of Sociology [Sociologiska institutionen].
- Carlson, Marie (2005) Bilden av Sverige och "det svenska" i SFI-läromedel. I: Lindberg, Inger & Sandwall, Karin (red.) *Språket och kunskapen: att lära på sitt andraspråk i skola och högskola*. Rapport från nordisk konferens den 7-8 oktober 2005 i Göteborg.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, tredje upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Franzén, Elsie (1984) *Invandringens psykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hennéus, Mårten (2006) *Stark kritik mot svenskundervisning*. Dagens Nyheter, publicerad 2006-10-03

- Hyltenstam, Kenneth (1993) Att återerövra sin mänsklighet. I: Arnstberg, Karl-Olov (red.) *Kultur, kultur och kultur: perspektiv på kulturmöten i Sverige*. Stockholm: Liber utbildning.
- Lightbown, Patsy (2000) Classroom SLA Research and Second Language Teaching. I: *Applied Linguistics* 21/4: 431-462.
- Lindmark, Eva (2007) *Läroplaner efter 1970. En bibliografi*. Stockholms universitetsbibliotek.
- Skolverket:2, Skolverkets rapport, 131 (1997) *Vem älskar sfi? Utvärdering av svenskundervisningen för invandrare – en utbildning mellan två stolar*. Stockholm : Statens skolverk : Liber distribution.
- SÖ (1991) Lsfö -91. Läroplan för grundläggande svenskundervisning för vuxna invandrare. Skolöverstyrelsen och Allmänna förlaget.
- Trost, Jan (1994) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, Jan (2001) *Enkätboken*, andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Wellros, Seija (1993) *Kulturmöten till vardags: om kommunikation över kulturgränser*. Stockholm: Liber utbildning.
- Wellros, Seija (2004) Språk och kultur i undervisning i svenska för invandrare. I: Hyltenstam, K & Lindberg, I (red.) *Svenska som andraspråk i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 645-673.

Bilagor

Bilaga 1¹³

Mitt namn är Polina Janson och jag läser till lärare i svenska som andraspråk och samhällskunskap vid Göteborgs universitet. Genom denna enkät vill jag undersöka hur lärare som undervisar i svenska för invandrare (SFI) i Göteborg ser på samhälls- och kulturundervisning inom ramen för SFI samt vilka metoder lärarna använder sig av i denna undervisning.

Undersökningen är helt anonym och helt frivillig. Du kan när som helst avbryta ifyllandet av enkäten. Resultat från denna undersökning kommer att användas utslutande i forskningssyfte. Tveka inte att ställa frågor om någonting är oklart.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Bakgrundsfrågor

Nedan följer en rad påståenden, markera det alternativ som passar Dig bäst med ett kryss.

Jag är	☐ kvinna	☐ man		
Jag tillhör ålderkategori	☐ 20-30 år	☐ 30-40 år	☐ 40-50 år	☐ < 50 år
Jag har en avslutad lärarutbildning från Sverige	☐ ja	☐ nej		
Jag har en avslutad lärarutbildning från ett annat land	☐ ja	☐ nej		
Jag har utbildning i svenska som andraspråk	☐ ja (ange ungefärligt antal poäng) _____ hp	☐ nej		
Jag har annan utbildning (ange vilken)	_____			
Jag har arbetat som lärare i	☐ < 1 år	☐ 1-5 år	☐ 5-15 år	☐ > 15år
Jag har undervisat i SFI i	☐ < 1 år	☐ 1-5 år	☐ 5-15 år	☐ > 15år
Jag undervisar på SFI nivå (flera alternativ är möjliga)	☐ A	☐ B	☐ C	☐ D
	☐ annan (ange vilken)	_____		

SFI för mig är främst	Stämmer helt			Stämmer inte	
integrationsverktyg	☐	☐	☐	☐	☐
språkundervisning	☐	☐	☐	☐	☐
ett tvärvetenskapligt ämne med språkliga och kulturella inslag	☐	☐	☐	☐	☐

¹³ Utseendet på enkäten har ändrats något för att passa in detta arbetets mallar

Organisationsfrågor

Nedan följer en rad påståenden, markera det alternativ som passar Dig bäst med ett kryss.

SFI har enligt mig	Stämmer helt			Stämmer inte	
få undervisningstimmar	☐	☐	☐	☐	☐
många undervisningstimmar	☐	☐	☐	☐	☐
lite resurser	☐	☐	☐	☐	☐
mycket resurser	☐	☐	☐	☐	☐

Rangordna påståenden med tal från 1-6 där 6 står för "mest" och 1 står för "minst"

Jag genomför undervisningen främst					
☐	☐	☐	☐	☐	☐
själv- ständigt	i samarbete med andra SFI-lärare	i samarbete med andra (ej SFI) lärare	i samarbete med andra myndigheter	i samarbete med arbets- livet	i andra typer av samarbete (t.ex. bibliotek)

Metodfrågor

Nedan följer en rad påståenden, markera det alternativ som passar Dig bäst med ett kryss.

I min undervisning erbjuder jag eleverna att minst en gång i veckan/månaden/kvartalet/terminen eller mer sällan/aldrig	1g/veck.	1g/mån	1g/kv.	1g/ter.	mer sällan
titta på svensk film	☐	☐	☐	☐	☐
lyssna på svensk musik	☐	☐	☐	☐	☐
titta på svenska samhällsprogram	☐	☐	☐	☐	☐
söka information på Internet på svenska	☐	☐	☐	☐	☐
läsa svenska tidningar	☐	☐	☐	☐	☐
läsa svensk skönlitteratur	☐	☐	☐	☐	☐
göra studiebesök vid statliga verksamheter som t.ex. skatteverket, arbetsförmedlingen, polisen, mm.	☐	☐	☐	☐	☐
få klassrums- och/eller skolbesök från statliga verksamheter som t.ex. skatteverket, arbetsförmedlingen, polisen, mm.	☐	☐	☐	☐	☐

	1g/veck.	1g/mån.	1g/kv.	1g/ter.	mer sällan
göra studiebesök på olika arbetsplatser	☐	☐	☐	☐	☐
få klassrums- och/eller skolbesök från olika arbetsplatser	☐	☐	☐	☐	☐
besöka biografier, teatrar, museer och/eller dyl.	☐	☐	☐	☐	☐
besöka publika kaféer och/eller andra mötesplatser för kommunikations- träning	☐	☐	☐	☐	☐
få klassrums- och/eller skolbesök av svensktalande personer	☐	☐	☐	☐	☐

I min undervisning erbjuder jag eleverna möjligheten att diskutera likheter och olikheter i hemländernas och Sveriges regelsystem beträffande

	1g/veck.	1g/mån.	1g/kv.	1g/ter.	mer sällan
statsklick (t.ex. myndighets- organisation, val, mm.)	☐	☐	☐	☐	☐
finkultur (t.ex. författarjämförelser, musikjämförelser, mm.)	☐	☐	☐	☐	☐
folkkultur (t.ex. högtiderna, sed, mm.)	☐	☐	☐	☐	☐
vardagsliv (t.ex. hälsningsfraser, mm.)	☐	☐	☐	☐	☐

Rangordna påståenden med tal från 1-6 där 6 står för "mest" och 1 står för "minst"

Jag i min samhälls- och kulturundervisning utgår främst från

☐	☐	☐	☐	☐	☐
elevernas egna frågor	min egen planering	omgivningen (t.ex. medierna)	arbetslaget gemensamma planering	olika från gång till gång	läromedlet

Tack för din medverkan! Har Du några frågor om denna undersökning eller vill Du ta del av slutresultatet kan Du kontakta mig via mail. Adressen är gusXXXXX@student.gu.se

Vänligen
Polina Janson

Bilaga 2

KODSCHEMA

Variabelnamnet	Kodinstruktion
Kön	1=kvinna, 2=man
Ålderskategori	1=20-30 år, 2=30-40 år, 3=40-50 år, 4=>50 år
Svensk lärarutbildning	1=ja, 2=nej
Utländsk lärarutbildning	1=ja, 2=nej
Utbildning i sva	1=1-30 hp, 2=30-60 hp, 3=60-90 hp, 4=90< hp 11=ej applicerbart
Erfarenhet inom läraryrket	1=<1 år, 2=1-5 år, 3=5-15 år, 4=>15 år
Erfarenhet av sva	1=<1år, 2=1-5 år, 3=5-15 år, 4=>15 år
Undervisningsnivå	1=AB, 2=CD, 3=AB+, 4=CD+, 5=BC, 6=alla, 7=ABCD, 8=annan,

Svarsalternativen som består av en uppskattningsskala slogs ihop till tre alternativ där ruta 1 och två från vänster (stämmer helt och näst intill helt) tolkas som stämmer, mittalternativet blir mitten och ruta 4 och 5 (stämmer nästan inte och stämmer inte) tolkas som stämmer inte.

Integrationsverktyg	1=stämmer 2=mitten 3=stämmer inte
Språkundervisning	1=stämmer 2=mitten 3=stämmer inte
Tvärvetenskap	1=stämmer 2=mitten 3=stämmer inte

Svarsalternativen som består av en uppskattningsskala slogs ihop till tre alternativ där ruta 1 och två från vänster (stämmer helt och näst intill helt) tolkas som stämmer, mittalternativet blir mitten och ruta 4 och 5 (stämmer nästan inte och stämmer inte) tolkas som stämmer inte.

Få undervisningstimmar	1=stämmer 2=mitten 3=stämmer inte
Många undervisningstimmar	1=atämmer 2=mitten 3=stämmer inte
Lite resurser	1=stämmer 2=mitten 3=stämmer inte
Mycket resurser	1=stämmer 2=mitten 3=stämmer inte

Variabelnamnet

Kodinstruktion

Resultatet begränsas till presentationen av det mest och det minst frekventa genomförandealternativet, dvs. svarsalternativen markerade med den högsta alternativt den lägsta siffran. I de fall då informanten tog ställning till påståendet genom att sätta ett kryss valde jag att tolka kryssade alternativet som den mest frekventa utgångspunkten.

Undervisningsgenomförande mycket	1=självständigt 2=i samarbete med sfi.lär. 3=i samarbete med andra lär. 4= i samarbete med mynd. mycket 5=i samarbete med arbetsl. mycket 6=i andra samarbeten mycket
Undervisningsgenomförande lite	1=självständigt lite 2=i samarbete med sfi.lär. lite 3=i samarbete med andra lär. lite 4=i samarbete med mynd. lite 5=i samarbete med arbetsl. lite 6=i andra samarbeten lite

Titta på svensk film	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Lyssna på svensk musik	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Titta på sv. samhällsprogram	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Söka info på IT	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Läsa sv. tidningar	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Läsa sv. skönlitteratur	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Göra studiebes. på mynd.	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Få klassrumsbes. fr. mynd.	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Göra studiebes. på arbetspl.	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Få klassrumsbes. fr. arbetspl.	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Besöka bio, mm.	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Få klassrumsbes. av sv.talande pers.	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan

I en vidare analys valde jag att slå ihop de olika variablerna för att underlätta analysen. Vid variabelihopslagningen valde jag bort variabeln "söka information på nätet" och "läsa svenska tidningar" då dessa kan i efterhand uppfattas som missvisande då de kan passa in på flera områdesbeskrivningar och blir därmed svårtolkade.

De resterande resultaten kodades om till:

Finkulturexempel bestående av variablerna "titta på svensk film", "lyssna på svensk musik", "läsa svensk skönlitteratur" och "besöka biografier, teatrar, museer och/eller dyl." (Här väljer jag att i databearbetningen utgå från den oftast förekommande frekvensen)

Variabelnamnet**Kodinstruktion**

Statsskickexempel bestående av ”titta på svenska samhällsprogram”, ”göra studiebesök vid statliga verksamheter som t.ex. skatteverket, arbetsförmedlingen, polisen, mm.” samt ”få klassrums- och/eller skolbesök från statliga verksamheter som t.ex. skatteverket, arbetsförmedlingen, polisen, mm.” (Här väljer jag att i databearbetningen utgå från den oftast förekommande frekvensen)

Arbetslivsexempel bestående av ”göra studiebesök på olika arbetsplatser” och få klassrums- och/eller skolbesök från olika arbetsplatser”. (Här väljer jag att i databearbetningen utgå från den oftast förekommande frekvensen)

Vardagslivsexempel bestående av ”besöka publika kaféer och/eller andra mötesplatser för kommunikationsträning” och ”få klassrums- och/eller skolbesök av svensktalande personer”. (Här väljer jag att i databearbetningen utgå från den oftast förekommande frekvensen)

Finkultursexempel	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Statsskickexempel	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Arbetslivsexempel	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Vardagslivsexempel	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan

Statsskick	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Finkultur	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Folkkultur	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan
Vardagsliv	1=1g/v, 2=1g/m, 3=1g/k, 4=1g/t, 5=aldrig/mer sällan

Resultatet begränsas till presentationen av den mest och den minst frekventa utgångspunkten, dvs. svarsalternativen markerade med den högsta alternativt den lägsta siffran. I de fall då informanten tog ställning till påståendet genom att sätta ett kryss valde jag att tolka kryssade alternativet som den mest frekventa utgångspunkten.

Undervisningsutgångspunkt mycket	1=elevernas egna frågor 2=min egen planering 3=omgivningen 4=arbetslagets planering 5=olika 6=läromedlen
----------------------------------	---

Undervisningsutgångspunkt lite	1=elevernas egna frågor 2=min egen planering 3=omgivningen 4=arbetslagets planering 5=olika 6=läromedlen
--------------------------------	---

Alla rutor som inte har blivit ifyllda eller som inte går att tolka har markerats med 10 som är kod för ”ej svar”